

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 8/1 2019 s. 413-445, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

BARTIN'DA DÜĞÜN GELENEKLERİNİN DÜNÜ VE BUGÜNÜ

Şerife Seher EROL ÇALIŞKAN*

Geliş Tarihi: Ocak, 2019

Kabul Tarihi: Mart, 2019

Öz

Bu çalışmada Karadeniz Bölgesi'nin batısında yer alan Bartın ilinin geçiş dönemleri içinde önemli bir yere sahip olan düğünler ile ilgili inanış ve uygulamalar kaynak şahıslardan derlenerek incelenmiştir. Kültürümüzde önemli bir yere sahip olan düğünler ve bu düğünlerdeki geleneksel uygulamalar günümüze bir takım değişikliklerle ulaşmıştır. Çalışmamızda düğün öncesi, düğün sırası ve düğün sonrasında yer alan geleneksel uygulamalar geçmişi ve bugünüyle kaynak şahısların anlatıları doğrultusunda verilmiştir.

Bartın yöresinden derlenen bilgileri ön plana alarak yapılan bu çalışma, sağlam ve güçlü bir potansiyele sahip olan bölgenin düğün folklorunu kayıt altına almış olması açısından gerekli ve önemlidir. Aynı zamanda düğün ile ilgili birtakım inanış ve uygulamaların eskisi kadar canlı olmasa da günümüzde de sürdürüldüğü tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Bartın, Düğün, Gelenek, Ritüel, Kültür

THE YESTERDAY AND TODAY OF WEDDING TRADITIONS IN BARTIN

Abstract

In this study, the beliefs and practices in relation with the weddings, which occupy an important place in the transition periods of Bartın province located in the western part of the Black Sea Region, were compiled from the source persons and evaluated. Weddings, which occupy an important place in our culture, and the traditional practices in those weddings reached the present day with some changes. In our study, the traditional practices before, during and after the weddings were presented in line with the narrations of the source persons.

This study, which is conducted by taking the information compiled from the Bartın region to forefront, is necessary and important since it records the wedding folklore of the region that has a strong and solid potential. At the same time, it is determined that a number of beliefs and practices in relation with the weddings are still maintained now, even though they are not alive as they used to be.

Keywords: Bartın, Wedding, Tradition, Ritual, Culture

* Dr. Öğr. Üyesi; Bartın Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, serol@bartin.edu.tr.

Giriş

İnsan, içinde yaşadığı toplumun kültürüne uygun bir yaşam sürdürür ve yaşamı boyunca geçirdiği çeşitli aşamalar vardır. Bunlardan evlilik hayatının ikinci aşamasıdır. Bu geçiş dönemi yaşanırken, topluma ait pek çok kültür ögesi, gelenek, inanış, uygulama ve ritüeller gün ışığına çıkar. Geleneklerin, âdet, örf, uygulama ve ritüellerin en çeşitli olduğu merasimler düğünlerdir. Düğünler büyük ölçüde, dini inanışlara bağlı anlam ve önem taşıyan uygulama örnekleri barındırmaktadır. Önemli olarak da soyun sopun üremesi ve devamı gibi kutsal bir amaca bağlıdır (Ataman, 1992, s. 10). Düğünler bireyin içinde yetiştiği kültürün yansıtılmasında önemli bir paya sahiptir. Toplumun kültürüne ilişkin durumların ortaya çıktığı önemli bir zemindir ve toplumun sosyal çerçevesini çizer. Pek çok toplum için düğün merasimleri özel ve anlamlıdır; toplumsal birlikteliğe, insanların kaynaşmasına, yardımlaşmasına ve kültürün yaşatılmasına da vesile olurlar.

Bartın ili, Türkiye'nin Karadeniz Bölgesi'nde Batı Karadeniz Bölümü'nde yer alan tarihî, turistik değerleri, ormanları ve doğal güzellikleri yönünden önemli ve gelişmekte olan illerden biridir. 1991 yılında Zonguldak ilinden ayrılarak il statüsüne kavuşmuştur (Asma, 2007, s. 23). Doğusunda Kastamonu, güneyinde Karabük, batısında Zonguldak illeri, kuzeyinde Karadeniz bulunur. Orman bakımından zengin olan ilin büyük bir kısmı Küre Dağları Millî Parkı sınırları içerisinde yer almaktadır. Bartın Çayı da Türkiye'de üzerinde taşımacılık yapılan tek akarsudur (Çilsüleymanoğlu, 1996, s. 21). Bartın'ın hâlen Merkez, Amasra, Ulus ve Kurucaşile olmak üzere 4 ilçesi, Arıt, Kozcağız, Kumluca ve Abdipaşa beldeleriyle birlikte 9 belediye, 262 köyü vardır (Sözbir, 2010, s. 82).

Bartın, halk kültürünün vazgeçilmez öğelerinden olan düğün âdetleri açısından önemli bir yere sahiptir. Yöre insanı, toplumsal değişimden etkilenmekle birlikte gelenek ve göreneklerini, halk oyunları ve müziğini, giyimini, el sanatlarını, mutfak kültürünü ve yöresel şivesini günümüze taşımasını bilmiştir. Bu folklorik değerleri toplumsal dayanışma, mizah ve eğlence anlayışıyla, kısaca özgün yaşamıyla bütünleştirmiştir. Gelenek ve göreneklerin en çarpıcı örnekleri arasında *Galla Pazarı* ile uzun yıllar anılarda yaşayıp dilden dile dolaşan Bartın düğünleri vardır. Burada bahsi geçen Galla Pazarı Bartın'da 200 yıllık bir geleneği günümüze yansıtan, satıcıların çoğunluğunu köylü kadınların oluşturduğu, Salı ve Cuma günleri olmak üzere haftada iki kez kurulan, maruldan ıspanağa, kabaktan mancara, biberden baklaya, köy peynirinden manda yoğurduna kadar onlarca ürünün satışa çıkarıldığı bir pazardır. Bartın halkı bu pazara yoğun ilgi gösterir, mutfak alışverişlerini genellikle bu pazardan yaparlar.

Türk-İslam toplumunun aynı topraklarda yaşayan aynı kültüre sahip fertlerinin küçük değişikliklerle de olsa düğün gelenekleri birbirine çok benzemektedir. Bartın'a özgü eski düğün

âdetlerinden bir kısmı bazı farklılıklarla da olsa günümüzde hâlen uygulanmaktadır. Lakin tarihsel süreç içerisinde teknolojinin gelişmesi ve sanayileşme halkın yaşam tarzında büyük değişikliklere neden olmuştur. Bu değişimler yeni geleneklerin oluşmasına, bazı geleneklerin ise unutulmasına yol açmıştır. Günümüzde düğünler eski geleneklerden farklı olarak artık Belediye Evlenme Salonu'nda nikâh kıyma işlemiyle sınırlı kalmakta, ardından genç evliler önceden kendileri için hazırlanan evlerine gitmekte veya balayına çıkmaktadırlar. Bazı eski geleneklerin sürdürüldüğü ailelerde ise ülkemizin birçok yöresinde olduğu gibi Bartın ve çevresinde de düğünler, çalgılı eğlenceli olarak ya da çalgısız şekilde yapılmaktadır. Bartın'ın çeşitli köylerinde yaptığımız derleme çalışması sonucunda düğün geleneklerinin geçmişte nasıl olduğu ve bugün ne gibi değişikliklerle devam ettiği üç temel başlık altında gösterilmeye çalışılacaktır. Elde ettiğimiz veriler ışığında eski ve yeninin karşılaştırılması yapılırken, âdetlerin diğer Karadeniz illerindeki durumlarına da değinilecektir.

1. Düğün Öncesi Uygulanan Gelenekler

Bartın'da düğün öncesi gelenekler içinde *Evlilik Çağı*, *Kız Bakma-Kız Görme*, *Kız İsteme*, *Kız Kaçırma*, *Söz Kesme*, *Nişan* gibi uygulamalar sayılabilir. Ayrıca bu bölümde evlenme çeşitleri (içgüveysi, baldız ve kayınbirader evliliği, yakın akraba evliliği vs.), kız ve erkeğin evlenme sürecinde sergiledikleri tutumlar, gelin alınacak kızda ve damatta aranan vasıflar, kız görmeye gidilmesi, beğenilen kızın oğlana nasıl gösterildiği gibi bilgiler de yer almaktadır.

1.1. Evlilik Çağı

Bartın'da evlilikler genelde erken yaşta gerçekleştirilmektedir. Bunun nedeni yöre erkeklerinin maden ocağında çalışıyor olmasıdır. Evin büyükleri kendilerine ev, bahçe, tarla işlerinde ve de evdeki yaşlıların bakımı konusunda yardımcı olmaları için erkek çocuklarını genellikle 18 yaşında evlendirirler (K.Ş.-26). Hatta daha eski dönemlerde 16-17 yaşlarında da gençler aileleri tarafından evlendirilmiş, özellikle de erkeklerin askere gitmeden önce evlendirilmesi uygun görülmüştür. Köyden köye farklılık gösterse de Bartın'ın bazı köylerinde sıra ile evlenme geleneği vardır. Ablası ve abisi olan küçük kardeşler onlar evlenmeden önce evlenemezler, kendi sıralarının gelmesini beklerlerdi (K.Ş.-27). Eskiden 18 yaşına girip hâlâ evlenmemiş kıza “*Evde kalmış, kocaya gidemiyor.*” diye hitap edilirdi (K.Ş.-28; K.Ş.-29).

Geçmiş dönemlerde çeşitli işlerin daha rahat görülmesi için ailelerin çocuklarını erken yaşta evlendirmelerine karşın günümüzde hem kızların hem de erkeklerin okul dönemleri dolayısıyla ve tercihler daha çok gençlere bırakılmaya başlandığı için evlilik çağı daha geç yaşlara kaymış, evlilik çağını ailelerden ziyade evlenmek isteyen gençler belirler olmuştur.

Eski dönemlerde evlenme çağına gelen gençler evlenmek istediklerini aile büyüklerine açıkça söyleyemezlerdi. Erkekler evlenmek istediklerini babalarının ayakkabılarına çivi vurarak, kızlar ise tencere ve tabakları şingirdatarak belli ederlerdi. Bu şekilde “*Artık ben gideceğim, evlenmek istiyorum.*” diye ailelerine haber vermiş olurlardı (K.Ş.-27). Ayrıca evlenmek isteyen kız ve erkek birbirlerini ilk kez düğünlerde, bayramlarda ve imecelerde görürlerdi. Eskiden şimdiki gibi tanışıp oturacak yerler yoktu. Düğünlerde kızlar ve erkekler karşılıklı olarak mâni şeklinde birbirlerine türküler söylerlerdi. Bu şekilde kim kimden hoşlanmışsa ona duygularını belli ederdi (K.Ş.-28). Ayrıca Bartın’da aileler çocuklarını (kız ya da erkek) 17-18 yaşına yaklaştığı zaman uzaktan takip etmeye başlarlar. Kimin kızına bakıyor, kimin çocuğu ile geziyor diye takip ederler. Düğünlerde, bayramlarda, imecelerde, nişanlarda, çarşıda, pazarda gizliden gizliye çocuklara belli etmeden uzaktan takip ederler. Kendileri sürekli peşlerinden gidemezlerse de yakınlarına söylerler. Zaten herkes akrabalarının çocuklarını aileleri söylemese bile uzaktan takip eder, bir yolunu bulur ve ailelerine haber ulaştırırlar (K.Ş.-26). Bu şekilde çocuğunun evlilik vaktinin geldiğini ya da çocuğunun kimden hoşlandığını anlayan aile büyükleri kızı ya da oğlu için evlilik hazırlıklarına başlar. Günümüzde de aileler, eş-dost ve akrabalar çocuklarının evlilik vakti yaklaştığında onu takibe almakta ve gönlünde birinin olup olmadığını öğrenebilmekte ve de buna göre harekete geçebilmektedir.

Benim zamanımda gızıy, erkey evlenme yaşı en fazla on sekizdin. Emme ben 20 yaşında evlendim. O zamanla erken evleniliyodun. Çünkü o zamanla tarla, tepe işi çokdun. Gız ya da erkek evlenmek isteyalasa da yine de ananıy, buvanıy sözünden çıkılmıyodun. Gız ya da erkek anca yengeleriniy, akrabalarınıy sayesiyen evlenmek isdedüğünü anasına, buvasına söyleyabiliyodun. Bazen sevdiğü vasa bile gorkudan söyleyameyduy bile. Anay, buvay seni kimnen evlendürüse sa söz düşmeyabiliyodun bile. Alınacak gızıy oturuşuna, duruşuna, çalışmasına bakalladın. Erkey içgücümü, gumarcumu, çalışıya mı, darlaları, hayvanları va mı diye bakalladın. Gız arayken ailesi soruşturuludun. Sonra ailesini, gızı köyünden birine soralladın. O kişi sızıy gızıyızı şurdan, şu kişile isteya diye söyledin. Ben mesela beyimi imecede gördüydüm. Önceden Gündoğdu düveyken, misir soyayken, bostan belleken, türküle söyleyken yangun buluduk. İmecilede iki üç gız cıllaya cıllaya türkü söyledük. Sonra birbirimiznen bakışuduk. Oğlanla bizim sesimizi duyup gelüledin tabikide... (K.Ş.-18).

Bartın’da zaman içinde değişkenlik gösteren evlilik yaşının diğer Karadeniz yöreleriyle karşılaştırıldığında epey benzerlik gösterdiği görülür. Safranbolu’da kızlar için evlilik yaşı yirmi yaşın üstüne çıkarılmazken, erkeklerin askerden geldikleri yaş evlilik yaşı olarak kabul edilir (Çalışkan, 2016, s. 226). Trabzon’un Arsin ilçesinde de 13-14 yaş kız ve erkek için evlilik çağı

olarak kabul edilir (Kabak, 2017, s. 60). Sinop'ta ise en küçük evlilik yaşı 15, en büyük evlilik yaşı ise 20 olarak görülmektedir (Erdentuğ, 1968, s. 28).

1.2. Kız Bakma-Kız Görme

Bartın'da bir aile bir kızını kendi çocukları ile evlendirmeyi düşündükleri zaman o kızın gönlü var mı diye ilk önce ağzını ararlar. Bu işi de kızın en yakın arkadaşları, sırdaşları vasıtasıyla yaparlar. Kızın gönlünün olduğu öğrenildikten sonra hemen iş bitmez. Bir de kızın ailesinin böyle bir durumdan razı olup olmayacağı kesinleşmeden çevreye duyurulmaz. Kızın ailesinin razı olup olmadığını öğrenmek için de erkeğin halası, teyzesi, yengesi, ailenin yakın bir tanıdığı aracılığıyla kızın ailesine haber gönderirler. Eğer olumlu bir cevap alırlarsa önce kadınlar karşılıklı birbirlerine oturmaya gider. Aileler böylelikle sohbet ederler, belli etmeden sağa sola bakıp birbirlerini kontrol ederler. İki tarafın da niyeti ciddi olur ise işi resmiyete dökmek için resmen kız istemeye gidilir (K.Ş.-26).

Bartın'da kız seçimi önemlidir. Kötü alışkanlıkları olan, toplumda istenmeyen, sülalesinde ahlakî yönden zayıf birileri olan kızlar tercih edilmez Bir de kız hamarat mı, yemek yapar mı, temizlik yapar mı, büyüklerinin lafına karşılık verir mi, toplumda nasıl konuşulacağını bilir mi, dedikodu yapar mı, laf taşır mı, evine barkına malına sahip çıkar mı, ev halkına, babaanne, dede, kayınvalide, kayınbaba ve eşine hürmette kusur eder mi, doğurgan mı ve eli çabuk mu diye oldukça dikkat edilir. Aileye ait bir malı, eşyayı evdekilerden habersiz dışarıya verir mi gibi bütün olasılıklar düşünülmektedir (K.Ş.-26). Günümüzde de özellikle görücü usulü evliliklerde bu hususlar kız seçiminde önem arz etmektedir. Çorum'da ise gelin olarak seçilen kızın tabiatı, temizliği, marifetleri, hamaratlığı bazı sınamalarla anlaşılır. Dünürücü odada kimse bulunmadığı sırada yüklüğün, sedir altlarının temizliğini yoklar; yatakların yorganların katlanışını kontrol ederek kızın ev hanımlığı hakkında fikir edinmeye çalışır. Kızı kucakladığında boyunun neresine geldiğini ölçer; ağzının, budunun ter kokup kokmadığına bakar. Ayrıca dünürçülerden birisi çarşafının dikiş kısmı dışarı gelecek şekilde giyerek kızın annesine sebeb-i ziyaretlerini ima eder. Trabzon'da ise "Yenge" adı verilen, kız bulma işini kendisine meslek edinmiş kadınlar vardır (Erdentuğ, 1968, s. 29).

Eskiden Bartın'ın bazı köylerinde köyden dışarıya yani başka bir köye kız verilmezdi. Evlenmeler köy içinden yapılır, köyde de herkes birbirini tanırdı. Günümüzde ise bu gelenek tamamen yok olmuştur. Bugün hemen hemen her köyden kız alınıp verilmektedir (K.Ş.-27; K.Ş.-29). Kaynak şahıslarımızdan Yaşare Öz, kız bakma-kız görme ve kızın-erkeğin evlilik vaktinin gelip gelmediği konusunda şu bilgileri vermiştir:

Erkek bi gızı sevdiyse ben bu gızı sevdim deyabiyadun. Uşay anası, buvası olum sen sevdiy; emme biz bu gızı sevmedik deyela. Uşak, sen mi galcay gızıy yanında ben mi galcam deya. Böyükle de izin vemeyince oğul napcak gızı kaçıracaq. O zamanla gız aranuken gayınala gızıy dizine yatalladın başına bakturuladın. Bu gız bizim işimize yarayacak mı diye bakalladın. Gaynana bakam baş kakmasını biliyamy diye yapturudun bunu. Benim öynüme süpürge atdıladın. Bakalım süpürgeniy üstünden geçiya mı, gocaya yaraya mı diye bakıp, anlama çalışuladın. Süpürgeniy üstünden geçese gız bu eve, gocaya yaramaz delledin. Süpürgeyi galdurusa bu gız yetişmiş, gocaya yara delledin. Mesela ben size soruyam gızım; suyuy altı ney üstü ne diye? Gaynana böyle sorula da soruya. Suyuy üstü Bismillah, altı Ya Rabbi şükürdür. Gız bunu bilemezse gocaya yaramaz delledin. Erkeklerle de bu gibi sorula soruyaladın. Önceden biz gayıntalarımız eve gelip yatmadan biz yerimize yatamazduk... Onlara atlet falan vördük. Benim eşimle evlenmem şöyle oldu; ben geçliğimde evlenmeden önce bayrama, bazara düğüne gitmiş insan değildim. Allah tarafından bi gün annem Zonguldak tarafında bazarcılık yapıya o zaman onun yanına gittiydim. Ben önceden bi şey alçaksam listemi yapıp verüdüm, ba götürüvelledin. Elimde yumurta sepeti vadın, o zamanla yumurta satıyoduk. Trene binme gideyken eşimin yanından geçeyken eşim yüksek sesnen yanındaki kişiye sen eşşekleri bulmuşuy dedi. Öyle deyince ben kafamı galdudum. Hemen cebime yapıştım; emme cebimde de bıçam vadın. Ben 17 yaşında evlendim; emme hep erkek gibi gezdim. Sen ba bakyomusuy dedim eşime. O da yaptım dedi. Ben de sen ta askerde adam olamamışy, git 2. dönem bi askerlik ta yap dedim. Sonra nasip oldu evlendük. Evlendükten sonra tekrar 2. dönem ben askerliğe gönderdim eşimi... (K.Ş.-12).

1.3. Kız İsteme

Kız istemeye ilk önce erkeğin anne ve babasının akrabaları, bir de hatırı sayılan, sözü dinlenen mahallenin ya da köyün ileri gelenlerinden biri ile gidilir. Kız isteme işi hayırlı bir iş olduğundan Perşembe gecesini (mübarek gece) tercih edilir. Kız evine gelince aynı şekilde kızın babasının ve annesinin akrabaları hazır bir vaziyette beklerler. Kızın akrabaları misafirler gelmeden kendi aralarında bazı şeyleri, mesela ne isteyeceklerini önceden konuşmuş olurlar (K.Ş.-26; K.Ş.-27; K.Ş.-28; K.Ş.-29; K.Ş.-30; K.Ş.-31).

Erkeğin akrabaları kız evine gelince güler yüzle karşılanır, sonra kadınlar ve erkekler ayrı ayrı yerlere alınırlar. Yemek yenilir, çaylar içilir, sohbetler edilir. Köydeki güncel konular hakkında konuşulur. Daha sonra hep biraya toplanılır. Kız isteme işinde erkeğin annesi ve babası söze pek karışmaz. İtiraz işlerine genelde dayı, enişte, yenge, teyze bakar (K.Ş.-26).

Kız isteme işinde ilk önce erkek tarafının yanlarında getirdiği mahallenin ileri geleni olan kişi söze başlar. “Allah’ın emri Peygamber Efendimizin sünneti üzere kızınıızı oğlumuz

istiyoruz” denilir. Kız tarafını temsil eden ileri gelen ise önce annesine ve babasına daha sonra bir kıza soralım, ne diyecek bakalım, bu işler zorlama ile olmaz diyerek karşılık verir. Kızın yengesi kıza sormak için diğer odaya gider, kıza seni istiyorlar ne cevap veriyorsun diye sorar. Kız evet tamam derse yenge cevap getirir. Kız genellikle “Annem babam bana uygun görürse bana evet demek düşer” diye cevap verir. Kız evet dedikten sonra kız tarafının ileri gelenleri kıza ne istiyor bir sorun derler. Orada aile büyüklere de lafa girerler. Kıza kaç bilezik, kaç Osmanlı, gerdanlık, beşibiryerde, küpe, yüzük, zincir alınacağı konusunda anlaşmaya çalışılır (K.Ş.-26).

Eskiden geline enli bilezikler alınır. Şimdi ise daha çok burma ve oldukça kalın bilezikler tercih edilmektedir. Bu konularda anlaşmaya varıldıktan sonra eve başka ne tür eşyalar alınacağına karar verilir. Genelde kız tarafı erkek tarafına fazla masraf çıkarmaya çalışır. Her şeyin en iyisini, en pahalısını aldırmağa çalışırlar. Her konuda anlaşıldıktan sonra söz kesme günü kararlaştırılır (K.Ş.-26; K.Ş.-27). Bu konuda kaynak şahıslarımızın geçmiş uygulamalarına dair verdiği bilgiler şöyledir:

Önceden evlenmeler görücü usulüyleydi. Şimdiki gibi yangın olma yoktu. Kız kişisini anası babası kime verdiyse o iş orda biterdi. Ben ona varmayacağım diyemezdim, zorla da olsa evlendirilirdin. Kızın babasının sözü geçerdi. Şimdi kızını satıyorsun; evi var mı, köyü var mı diye. Mesela şu köyde namuslu, hanım evladı bir kız var diyorsun, kökünü araştırıyorsun. Şimdiki kökünü bile araştırıyorlar. Ben yangunum deyince iş bitiyor orda. Kız kaçınca iki ailenin arasını yapmak için araya aracı koyuyorlar. Mesela muhtar, hısım akrabalarından veya sözü geçen başka birisi araya aracı olarak giriyor. İç güveysi olarak evlenme de oluyor. Bizde genelde oğlan çocuğu olmayan biri kendi evine damat alıyor. Bu iç güveysi alma âdeti şimdilerde var. Eskiden bir erkeğin birden fazla kadınla evlenmesi çok oluyordu. Yakın akraba evliliği bizde yoktu. Onu genelde ileri gelen kişiler yaparlardı. Malları dışarı gitmesin diye aile içinde evlendirirler; ama bu yaptıkları doğru değil. Böyle insanların ya evladı sakat olur ya da başka bir şey olur. Bizim zamanımızda sadece kendi köyümüz içinden birine kız alıp vermezdik. Başka köyden de kız alıp verdik. İlla kendi köyümüzün içinden kız alıp verelim demezdik. Eskiden çok erken yaşta evlenirdin. Köyde çalışmak için insana ihtiyaç var diye, bir de uşağım askerden geldi diye hemen evlendirirdin. Bir kız evlenmek istiyor diyelim. Evde tek kızsız, ablası yoksa abisinin hanımı varsa ona söyleyebilir. Sonra o da anaya, babaya söyler; ama sonra ana baba bu filancı kim diye araştırır. Araya aracı koyarlardı. Köyde herkesin dostu vardır mutlaka. Gelip kız hangi köydense komşusuna ya da babasına söylenir. Bundan 50 sene önce adam kızını verirken yerli yurtlu kişi arardı. Şimdi yer yurt aranmayabiliyor. Erkeğin sigortası olsun yeter diyor. Önceden evlenemeyen

kız-erkek için çaput, bez bağlardın; ama bunlar yanlış şeylerdir. Bir kere bir kız alacaksan namuslu, ailesi iyi bir kız olacak. Erkek de şerefli olacak. Hanımı güzel olup da erkekte her türlü pislik bulunursa o öyle olmaz işte. Şimdi ise iyi veya kötü olsun sevdim baba aliver diyorlar. Mesela oğlumuz kız beğendik, araya aracı koyduk. Kabul ederlerse gidersen, kabul etmezlerse biraz daha araştırırsın. Allah nasip ederse olur der sonra belli bir süre geçince tamam derlerse olur. Eskiden böyle telefon da yok, evlilikler hep görücü usulü. Kızla oğlan bostan belleyecekler de orda iki laf edecekler de sonra evlenecekler. Böyle evlilikler de nadiren olurdu. Şimdi kızla oğlan yangınlarıyla her saat başı konuşuyorlar. Kız görmeye çağırdıkları akşam damadın anası, babası, amcaları, gelinleri, hısım akrabaları gider. Oraya gittiğinde kız evi yemek hazırlar, çayını, kahvesini hazırlar, sana ikram eder. Sen de o akşam oraya boş gitmezsin. Mutlaka bir kutu bir şey alırsın. Beğenilirse kutuyu açarlar, beğenmezlerse kutuyu geri verirler. Kutu açılırsa kızı verdikleri anlamına gelir, açılmazsa kızı vermedik olur. Kırıcı olmayarak nasibini başka yerde arasın derler. Zaten getirilen kutu yenirse bunun gönlü var denilir. Önceden oğlana kızı göstereceklerse o zaman bir yere çağırıp uzaktan gösterirler. Sonra isterlerse konuştururlar. Sonra ne derler, televizyonda da diyorlar ya elektrik çarptı mı çarpmadı mı olursa bu iş duruma göre olur. Önceden kızı ilk isteyişte vermezlerdi. Âdetten öyle yaparlardı. Şimdi hayvan mı satıyorsun, gel verdim kızı diyemezsin ki. Ondan sonra söze gidiyorsun. Onlar da tamam derlerse ne zaman müsaitlerse aradan belli bir zaman geçince mendil almaya gelin diye haber verirler. Ondan sonra bohça falan götürülür. Herkes ortaya tepsiye para atar. Para az diye kaynanaya, kayınpedere azıcık daha at diye kızarlar... (K.Ş.-1; K.Ş.-2; K.Ş.-3; K.Ş.-4; K.Ş.-5; K.Ş.-6; K.Ş.-7; K.Ş.-8).

Bizim zamanımızda gızla 14-15 yaşında evlendirilirdin. Şinci ise, gızla okuyala o yüzden geç evleniyala. Gız ve erkek evlence zaman önce anasına söyledin ben evlencem diye. Gızı isteyenle buvasını peşinde dolanuladın gönlünü yapmak için. Evvelden gızı istelleken gıza bakma gidip gızı yanında yatalladın. Gızı ağzında burnunda bişey va mı, ağzı burnu kokuya mı diye bakalladın. Erkek ise düzgün, hırdı şerdi bi insan olmayacak. Gız görme damadıy anası, buvası, görümcele, akrabala gidelle. Bizim zamanımızda evlenülükten oğlan gıza, gız oğlana gösterilmezdi. Evlendükten sonra nikâhta birbirini görelledin. Ben eşimi öyle gördüydüm. Gız isteme gidüldüğünde gız hemen verilmezdi. En az üç defa gız evine gidip istemey lazımdın. Buvanıy gönlü hemen olmazdın. Hemen gızını vörse bu gızını veme hemen razıymış delledin (K.Ş.-13).

Gız görme uşağa anası, buvası, büyükleri, amcala, dayıla, yengele, emenala gidelle. Eskiden damat gitmezdi. Eğer görücü usulüyse beğenilen gız oğlana uzakdan gösterilirdin. Mesela köyü bi düğününde uşaknan gız birbirine

gösterülürdün. Gızı o aşam vemezle. Uşa görmeden nasıl hemen evet desinle. Anaynan, buva biz kendi ailemiz içinde önce bi gonusalım delle. Uygun görülese bi aşam çağrula. Gız görme giden kişile gene gız isteme gidelle. Oğlarda bu arada zatten gösterülmüş olu... (K.Ş.-19).

1.4. Kız Kaçırma

Bartın'da geçmiş dönemlerin evlilikle ilgili en belirgin geleneklerinden biri de kız kaçırma, yöre tabiriyle *kız çalma* olarak karşımıza çıkmaktadır. Pek çok bölgede olduğu gibi Bartın'da da anne babanın razı olmadığı lakin gençlerin birbirlerini sevdiği, istediği zamanlarda kaçarak evlenme söz konusu olmuştur. Hatta bazen kızın gönlü olmadığı hâlde zorla kaçırıldığı yani çalındığı da kaynak şahıslarımızca ifade edilmiştir. Günümüzde ise aileler çocuklarının hislerine karşı daha duyarlı olup böyle zorunluluklar neredeyse tamamen ortadan kalkmıştır. Bu konuda kaynak şahıslarımızın verdiği bilgiler şöyledir:

Eskiden bir kız vermezlerse kaçırabilirdin. O zamanki dönemde kız istemediği biriyle zorla evlendirebilirlerdi. Benim zamanımda ben şuna yangınım ona varacağım diyemezdim. Kız anası babası vermezse isteyerek de kaçardın. Tabi o zamanlar basıyordun parayı alıyordun kız, ağırlık meselesi vardı. Şimdi öyle bir şey yok artık; kız kimi isterse, oğlan kimi isterse tamam oluyor. İçgüveysi olarak evlenme de vardı. Çevremizde komşularda, akrabalarda olurdu. Yakın akrabayla da evlenme çok olurdu bizim zamanımızda. Mesela ben dayımın uşağıyla evliyim. Ben de eşimin halasının kızıyım. Bizim buralarda beşik kertmesi gibi evlenme yoktur. Ben 64 yaşındayım buralarda öyle bir şey görmedim. Tabi televizyonlardan izliyoruz biliyoruz. Benim çevremde baldızıyla, kayınbiraderiyle evlenen de görmedim. Ama çok eskiden oluyormuş, sadece sağdan soldan duyuyorduk. Bir adam bizim zamanımızda iki üç kadınla da evleniyordu. Mesela benim babam üçüncü karısını aldı. Üçüncü analığımdı benim. Bizde evlenme sadece kendi köyümüzün içinde olmazdı. Başka yerlerden de kız alıp verirdik. Bizim zamanımızda kızın ya da oğlanın fikri sorulmazdı. Kime verirlerse onunla evlenirdin. Ana baba ne derse o olurdu. Eskiden bir kız adet görür görmez evlendirilirdi. Eskiden kız görmeye giderlermiş, kapının ağzına süpürgeyi atarlarmış. Kız o süpürgeyi oradan kaldırmazsa kız almazlarmış. Kız o süpürgeyi oradan kaldırırsa kız beğenirlermiş. Bunu da kız temiz mi değil mi diye anlamak için yaparlarmış. Kızın evinde tuvaletlere bakarlarmış temiz mi diye. Kız kör mü, total mi diye bakarlarmış. Oğlana kız ararlarken filancının kız varmış nasıl diye tanıyanlara sorup soruşturulmuş... (K.Ş.-9).

Evvelden kız kaçırma vardı. Kız kendisi de kaçıyordu, zorla da evlendiriliyordu veya zorla da kaçırılıbiliyordu. Kızı isterdin, vermezlerse çalardın. O zaman kız

kaçırmaya çalmak da derlerdi. İç güveysi olarak evlenme de olurdu. İç güveysi evlenme de şöyle olurdu; mesela benim iki kızım var, oğlum yok diyelim. Kızımın üstüne kendi evime damat alıyorum. Ben iç güveysi almadım. Benim iki oğlum iki kızım var. Beşik kertmesi şeklinde evlenmeler de olurdu. Bize de yaptılar ama olmadı. Öte tarafta bir amca vardı. Amca bir gün bize geldi. O zamanlar bize harman dövüyorlardı. Ben de o zamanlar küçüktüm. Babama zamanı gelince bu kızı istemeye geleyim, bana bu kızı verecek misin dedi. O zaman daha uşak olduğum için babam tamam veririm dedi. İşin içinden o zamanlar öyle çıktık. Aradan zaman geçince bu amcanın aklına geldi. Bizim kapıya gelip bu kızı verecek misin diye sordu. Biz de bu şekilde olmaz dedik ve evlenmedim... Bizim zamanımızda evlenme yaşı çok erkendi. Mesela ben 14 yaşında evlendim. O zaman belli bir yaştan üstünü geçti mi evde kalmış derlerdi. Şimdi ise bir kız 20 yaşına geldi mi evlenme zamanı gelmiş diyorlar... (K.Ş.-10).

Önceden kız kaçuruludun. Vemeyince kız napsın kız kaçıyodun. Emme zoran da kaçırılıyodun. Görücü usulüynen de evlendürüledin. Yangunu olan sevdiğüm va deyabiliyadun. Gız kaçtukdan sonra dışardan biri muhtarda olabülü arayı bulma çalışu. Gız sevmiş, kaçmış gel konuşun delle. Zamanında mesela bizim gomşunuy gızı kaçtı. Gız kaçtı olabülü, bunu Allah alına yazmış, uzatacak bişey yok, gel barışılın, ömür boyunca mutlu olsunla diye aileynen barıştrulma çalışıludun... Bizim zamanımızda gızla 15-16 yaşlarında evlendirilüyodun. Ben evlendiğimde 17 yaşındaydım. Evlenemeyen gızla için de nasibi kilitlenmiş, bağlanmış deniliyodun. Tam bilmeyon; emme hocaya da gidiliyodun. Bunların nasipleri bağlanmış, yıldızına mı ney ona bakıy deyaladın. O şimde de va tabi. Ney deyela bi yazı mı muska mı ney onlardan yapıyoladın... (K.Ş.-11).

Gızıy kaçarak evlenmesi şinci olduğu gibi bizim dönemimizde çok oludun. Zonanda çalıyaladın. Arabaya atup kaçuruveriyaladın. Demek ki erkekle seviyaladın ki beğendükleri gızı kaçuruyaladın. Gızı, anasıynan buvası sevdüğüne vemeyalasa gız isteyerek de sevdüğüne kaçıyodun. Gız kaçtuğunda gızıy ailesiynen oğlanıy ailesi arasındaki dargunluk baya sürüyodun. Ondan sonra artuk araya kimi güyellese aracı göyüp öylelik barışıludun... (K.Ş.-14).

Biz zamanımızda buvalarıy, analarıy sözü geçdü için gız kaçma çok oludun. Eskiden gızla sevgili olubda bi uşaknan öyle gocaya verilmezdin. Bi eve gız isteme gidüldüğünde gızıy buvası genelde razı olmazdın. İşte uşayız çalışmaya, askere gitmemiş, otucak bi yeri bi şeyi bile yog delledin. Ondan sonrada oğlan gızı kaçuma teşebbüs ededin. Gız kaçuma yerine çalma da delledin. Gızı kaçuduk demezle de gızı çalduk delle. Gız kaçınca gızıy yaşı on sekizi geçdi mi bişey dense nolcak artuk. Bu evlilik iki aile arasında arayı yapmak için araya aracı golladın. O aracı gız

tarafından biri ya da yakını olabülü. Ayrıca oğlan tarafından bi yakını da olu. Ondan sonra bu iş olsun diye bunları arası düzeltilme çalışulu... (K.Ş.-15).

Kız kaçırma olayının eskiden Karadeniz illerinde yaygın olarak gerçekleştiğini görmekteyiz. Rize’de oğlan tarafı kızı kaçırdığında kızın direncini kırmak için, kızın serçe parmağını içe doğru kıvrıp sıkıştırarak acı çekmesini sağlar. Acı çeken kız erkeğin peşinden gitmeye mecbur olur. Kaçma-kaçırılma sebebiyle yıllarca küs olan aileler vardır (Topaloğlu, 2006, s. 15). Trabzon’da ise kaçma ve kaçırılma usulüyle evliliklerde iki aile araya giren yaşlılar ya da muhtar sayesinde küslüğü uzatmaz, barışılır (Kabak, 2017, s. 62).

1.5. Söz Kesme

Söz kesmede aileler arasında bohça alınıp verilir. Söz bohçasını almak için uygun bir zaman belirlenir. Erkek tarafı bu sefer yanında geniş akraba tayfasını, komşularını ve uzak köylerdeki tanıdıklarını getirir. Eğer kız başka köyden ise kendi köyünü davet eder ve araba tutar. Söz bohçası almaya gidince kız tarafı erkek tarafını güler yüzle karşılar. Onları en iyi şekilde ağırlamaya çalışır ve onlara yemek ikram eder. Kız tarafı önceden iki tane bohça yaptırmıştır. Yemekten sonra bunlardan birini kızın erkek kardeşi, erkeklerin odasına getirir. Erkekler bohçanın üzerine para koyarlar. Diğer bohçayı da kadınların olduğu odaya getirirler, kadınlar da bohçanın üstüne para bırakırlar. Toplanan bu paralar gelin olacak kıza verilir. Daha sonra kıza ve erkeğe söz yüzüğü takılır, Allah tamamına erdiresin diye dua edilir (K.Ş.-26; K.Ş.-27).

Eskiden söz kesmede bohçayı sadece kız tarafı oğlan tarafına verirdi. Günümüzde ise her iki taraf birbirine karşılıklı olarak bohça vermektedir (K.Ş.-27). Bu arada söz kesmede nişanın ne zaman yapılacağı hakkında da bir karara varılır.

Daha sonra söz kesme adetimüz de oluya. Sözde nişanı, düğünü tarihi konuşulup, belli olu. Söz boççaları alını. Söz kesmede bi yüzük, bi bilezük dakalla yahut kişiniy gücü yetiyasa kız ağırluk olarak ney istediye hepsi de dakılabilü. Erkeye yüzük dışında herşey nişanda dakulu... (K.Ş.-16).

Söz kesme gittüğümüzde kız ney isteya diye gonusulu. Gız on bilezük istemiş mesela oğlan tarafı bunuy ikisi kalksın der. Gız on Osmanlı istemiş mesela oğlan tarafı bunuy ikisi kalsın gibi şeyle gonusulu. Ben bunları altından kalkmam arkada bi oğlum ta va diye konuşmala yapılabülü. Söz kesmede kabul edellese de yüzük dakulu. Bilezük de dakabilüsüy. Sözde bi şey dakma âdeti şinci va. Eskiden sözde hiç bi şey dakılmazdın. Ben otuz sekiz sene oldu evleneli, benim sözümde ba bi şey dakılmadıydın (K.Ş.-19).

Söz kesmede oğlan tarafı kız tarafına gide. O aşam orda oğlanıy dayısı, amcası, gardaşı, dedesi, babaannesi, gomşuları, tabi en başta anası, buvası gide. O aşam orda düğünüy ne zaman yapılca, takıla falan gonoşulu. Ne gada altun dakılca oğlan tarafınıy guvvetine bağılı olu. Oğlan tarafı beş daka, on daka öyle yani. Tabi bizim zamanımızda başlık vadın; emme ben ne gada başlık vedim hatırlamayom. Söz kesmede anlaşmaya bağılı olarak oğlan tarafı gıza istese söz yüzüğü dakabülü. Ondan sonra oğlan tarafı görümlük eletebülü. Görümlükte bi takım elbise götürülebüdü. Artuk ne zaman olusa istenen altunla dakılı (K.Ş-17).

1.6. Nişan

Bartın'ın köylerinde nişanda yemek hazırlığını kız tarafı yapar, erkek tarafı nişana çerez olarak fıstık, leblebi, şeker, bisküvi, üzüm, fındık, çikolata getirir. Kız tarafı yemek verirken çerezleri karıştırarak servis eder, yemek işlemi bitmeden nişanı taktırmaz ve nişana gelen herkesin mutlaka yemek yemesi sağlanır. Yemek işlemi bittikten sonra kız ve erkek yan yana getirilir. Gelinin erkek kardeşi varsa nişan yüzüğü kurdelesini erkek kardeş tarafından yoksa kızın dayısı tarafından kesilir. Bu sırada “kesmiyor, kesmiyor” diyerek damadın babası, kardeşi ve arkadaşlarının para takması beklenir. Daha sonra önce damat tarafı gelin ve damada para ve altın takarak takı merasimi başlar, damat tarafından sonra kızın akrabaları, komşuları, arkadaşları takı takma işlemini yaparlar. Eğer nişan orkestralı ise takı öncesi ve sonrası gençler ve isteyenler eşleriyle, tanıdıklarıyla, kardeşleriyle, akrabalarıyla oynarlar (K.Ş.-26; K.Ş.-27; K.Ş.-28; K.Ş.-29).

Nişanı genelde oğlan tarafından yapılır. Ben bildiğime göre kız tarafı yapa demiştim; emme teyze; aradaki anlaşmaya bağılı olarak da yapılabülü dedi. Nişanda kız tarafı kendi hısım akrabasına, oğlan tarafı kendi hısım akrabasına söyle. Komşudan biri veya aileden biri de nişanı köylüye, akrabalara, söylenecek yerlere söylenü. Ağurluk veme kişiniy maddi durumuna göre ayarlanabiliyodun. Önceden başlık parası hayvana, mala, mülke göre veriliyodun. Mesela gelin oğlan eviniy önüne geldiğinde arabadan inmeyince geline hayvan verülü ya da para, altın verülü. Nişan ve düğün arasındaki zaman bayram zamanına denk gelüse olmazdın. İki bayram arası nikâh da yapılmazdın. Nişan bozulduğunda takıları veren olusa veriya, vemeyen vemeyodun da. Nişandan dönen kız ayıplanıyodun. Niçün nişandan döndü diye araştırılıdun. Ev düzülükten yatak odasını kız tarafı alıya. Benim torunum kendi aldı mesela. Gümüşlünü, koltuk takımını da kendi aldıydın. Gız eviniy çeyiz olarak havlusu, danteli mutlaka olmalı. Eskiden herkese boçça veriliyodun. Bi evde on kişi vasa on kişiyede boçça düzülüdün. Şinci o adet kalktı artuk. Şinci eviy içinden bi gayınaya, gayıntıya boçça düzüyosuy. Emme bunu yapmayan bile oluya (K.Ş.-15).

Nişan masraflarını oğlan tarafı karşıla. Nişan günü oğlan tarafı kız tarafına gelü. Gız tarafında eviy bi odasına o gün çeyiz asulu. O gün altunla dakulu. Nişan insanlara birebir ağıznan söylenüdün hem dargunluk olmasun diye. Şinci telefonnan bile gonu gomsuya, akrabaya söyleyebilüyosuy. Şinci başlık yerine süt hakkı isteniya para olarak. Nişan ile düğün arasındaki zaman iş vaktine göre belirleniya. Nişanı genellikle bahara doğru yapalla, düğünü de yaza denk götürüle ki iş vakti insan gücüne ihtiyaç olu. Gelin gelince eve tabi mutlaka bi ihtiyacı o gidercek diye düşünülü. Bi de insanla iş vakti kendi işlerini yetiştümeğe istelle. İş vaken insanı aklına düğün mü gelü, tabi gelmez. İki bayram arası çok olmasa da genede düğün, nişan olmazdın. Nişan bozulduğunda önceden o dakula zonanda olsa geri alunudun. Şinci gız deyakine olusa olsun benim hakkım diye vemek istemeya. Nişanlıdan ayrılmış gızıy evlenmesi önceden kolay olmayadun. İyi bi gız olsaydın nişanlısından ayrılmazdın deyaladın. Hep suç gıza atılıyodun; emme belki suç oğlan tarafındaydın. Artuk şinci öyle deyil. Şinci gız şersüz de olsa alıyala. Şinci gızıy gaynanadan fazla sesi çıkıya (K.Ş.-18).

2. Düğün Sırasında Uygulanan Gelenekler

Düğün, evlenme döneminin en belirgin uygulamasıdır. Bartın'da düğünlerin geleneklere uygun bir şekilde yapılmasına dikkat edilir. Düğün yapılmasındaki amaç, kadın ve erkeğin evliliğini ilan etmek, toplumun gözünde bu evliliği geçerli kılmaktır.

Bartın'da düğünler bazen cumartesi başlayıp cuma günü akşam biter, buna *haftalık düğün* denilir. Bazen de cuma günü akşam başlayıp pazar günü sona erer, buna da *pazar düğünü* veya *perşembe düğünü* denilir. Düğünlere komşular, akrabalar ve köylüler katılır. Kız evinde ve erkek evinde cümbüş vardır. Kızlar renk renk elbiseleri, parlak başörtüleri ile mâniler, türküler söyleyip oynarlar. Köyde delikanlılar oynayan kızları uzaktan seyredeler. Kızlara yaklaşmak ya da uzaktan laf atmak hoş karşılanmaz. Eğlenceler çoğunlukla kızlarla erkeklerin karşılıklı bakışmaları ile sürer (K.Ş.-26).

2.1. Bartın'ın Eski Haftalık Düğünleri

2.1.1. Birinci Gün Cumartesi: Erkek Helva Düğünü

Eski haftalık düğünlerde birinci gün *Erkek Helva Düğünü* olarak adlandırılır ve cumartesi günü başlar. Helva karmasında erkek evinde iki tepsi helva yapılır. Tepsinin birini cumartesi günü akşam erkek evine gelen kızın erkek akrabaları ve köyün erkekleri ocakta sırasıyla karıştırırlar. Helva yapıldıktan sonra erkek evine gelen misafirlere cumartesi günü akşam yemek ikram edilir. Yemeğin sonunda o akşam yapılan helva sofraya getirilip üzerine kâğıt ve metal para atılır. Toplanan paralar erkek evinde kalır (K.Ş.-26).

2.1.2. İkinci Gün Pazar: Kadın Helva Düğünü

Haftalık düğünlerin ikinci günü olan pazar günü *Kadın Helva Düğünü*dür. Pazar günü gündüz kadınların helva karması olur. Aynı şekilde kadınlar da ocakta helvayı sırayla kararlar. Genelde bu helva karma işlemine genç kızlar pek gitmezler. Karılan bu helvadan bir tepsi helva basılır. Sonra bu kadınlara da yemek ikram edilir, yemeğin sonunda sofraya yine bir tepsi ile helva getirilir, üzerine de para atılır. Bu helva tepsisi sırayla her sofraya konulur. Bu paralar yine erkek tarafında kalır. Ayrıca bu helva düğününe gelen kadınlar yanlarında poşetlere koydukları canlı tavukları yardım amaçlı erkek evine getirirler. Bu tavuklar erkek evinde kümese atılır (K.Ş.-26).

2.1.3. Üçüncü Gün Pazartesi: Boya-Başlık

Haftalık düğünlerin üçüncü günü olan pazartesi gününe *Boya-Başlık* adı verilir. Erkek evine bu gün yani pazartesi günü davullar, zurnalar, köçekler gelir. Çalgıcılar önce yemek yerler. Sonra yanlarına damat evinden iki üç kişi alarak köye kınayı söylemeye giderler. Her eve kınayı “*Biz boyaya söylüyoruz.*” diyerek söylerler. Her evden bu çalgıcılara fındık ve ceviz gibi yiyecekler verilir. Akşam üzeri köylüler gruplar hâlinde damat evine gelirler. Bunları çalgıcılar karşılar. Erkek konuklar damat evinin komşu evlerine misafir edilir. Kadın misafirler ise damat evinin kendisine çıkarılır. Burada kadınlara ve erkeklere yemek verilir. Bu toplanma akşam namazına yakın saate kadar sürer (K.Ş.26).

Herkes toplandıktan ve yemekler yenildikten sonra topluca kız evine doğru yola çıkılır. Erkek evinden kız evine gidilirken düğünden önce kıza ve çevresine kesilen elbiseler, ayakkabılar, yorgan, yastık, sandık ve erkek evinde hazırlanmış olan helvalar götürülür. Kız evine giderken çalgıcılar en önde, onların arkasında erkekler, en arkada kadınlar olacak şekilde bir sırayla gidilir. Kız evindeki erkekler gelen erkek misafirleri karşılar, kız evinin komşu evlerinde misafir ederler. Kadınlar da kız evinde misafir edilir. Çalgıcılar erkeklerin bulunduğu evde çalgı çalarlar, oynarlar. Köçekler misafirlerin önüne ve kucağına yatar. Erkekler yere para atar, köçekler onları yerden ağızları ile alırlar. Elleri ile aldırılmazlar. Bartın’da güçlü bir köçeklik geleneği vardır. Hemen her düğünde mutlaka köçekler hazır bulunur. Biraz eğlendikten sonra yemeklere başlanır. Kadınlarda ve erkeklerde sofralara ilk damadın en yakın akrabaları oturtturulur. Yemeğin sonunda sofralara erkek evinde karılmış olan helva sinileri konulur. Erkeklerin bulunduğu evde helvayı kızın dayısı keser. Kızın dayısı helvayı kesmeden önce “bıçak kesmiyor” diye damadın akrabalarından para ister. Önce damadın akrabaları daha sonra da orada bulunan herkes helvanın üstüne para atar. Dayı paraları toplar, bir tepsi helvayı kare şeklinde keser. Aynı şekilde kadınların bulunduğu kız evine de bir tepsi helva gider. Kız evinde helvayı kızın dayısının hanımı (dayanası) keser. Burada da helvanın üstüne misafirler

tarafından para atılır. Yemekten ve helva kesiminden sonra davul zurna kız evinin kapısına gelir ve *boya-başlık* uygulaması başlamış olur. Kına, yaşı büyük bir kadın tarafından yoğrularak tepsiye konulur. Kız bir odadan annesinin olduğu odaya mumlar ve maniler eşliğinde yaşlı iki kadın tarafından getirilerek oturtturulur. Bu sırada evdeki ışıklar kapatılır. Davul ve zurnaya haber verilerek başlaması söylenir. Davulcu ve zurnacı kızın ağlaması için ağlama havası çalar. Kaynana gelinin avucuna altın koyar, başına su sürer. Bu işleme *boya-başlık* adı verilir. Düğün haftalık olduğu için bu sırada gelinin avucuna kına yakılmaz. Bu akşamın amacı helvanın kız evinde kesilmesi, damat tarafından eşyaların ve kınanın kız evine getirilmesidir (K.Ş.-26).

2.1.4. Dördüncü Gün Salı: Urba Kesmesi

Salı günü erkek tarafı çarşıya gider ve sıkı bir alışveriş yapar. Eskiden buzdolabı olmadığı için alınan malzemeler bozulmasın diye salı günü tam düğün ortası olduğundan alışverişe bugün gidilirdi. Bir de Bartın'ın pazarı salı ve cuma olduğu için bugün tercih edilir. Kızın dayısı ve dayanası (dayısının hanımı) helva kesiminden aldıkları para ile kıza hediye olarak ayna, lamba ve ona lazım olacak eşyalar alırlar. Bugün akşam üzeri damat evinde düğün başlar. Bu akşama *düğün yarısı gecesi* denir. Bu akşam dışarıdan misafirler gelmeden önce köyün gençleri ve orta yaşlıları posta aldırırlar.¹ 3-4 saat davul, zurna ve köçeklerle eğlenirler. Bu eğlencenin karşılığı olarak çalgıcıların parasını eğlenenler verir. Eğlenirken yedikleri yemekleri erkek tarafı erkek evinden getirir. Bu yemeklerin karşılığı olarak da erkek evine zarf içinde hediye olarak para verirler veya tencere, tabak, çanak gibi hediyeler getirirler (K.Ş.-26).

Bu gece, gece yarısı itibariyle gruplar halinde dışarıdan misafirler gelir. Bu düğünü organize eden bir tane düğün başı vardır. Bu kişi gelen kişileri çalgıcılar eşliğinde karşılar. Düğün evinin yanında bir masaya oturtur. Düğün başı gelen her bir misafir grubunun yanına o köyün gençlerinden 2-3 kişi görevlendirerek verir. Bu kişiler sadece kendi grubuyla ilgilensin diye görevlendirilir, başka hiçbir işe bakmazlar, kendi gruplarının eksikliklerini giderirler. Sürekli dışarıdan misafirler gelir. Bu uygulama perşembe günü akşam üzerine kadar devam eder. Düğün başı olan kişi postalarda çalgıcıların içki içmemesini, ayık kalmasını sağlamaya çalışır (K.Ş.-26). Urba kesmesi ya da diğer ifadesiyle urba düzülmesi hakkında kaynak şahıslarımız şu bilgileri de aktarmıştır:

¹**Posta Olmak:** Dışarıdan düğüne gelen kişiler, düğün evine yakın bir yerde toplanıp beklerler. Düğün sahibine “*biz posta olmak istiyoruz*” diye haber gönderirler. Düğün sahibi düğün başına “*falan yerde birileri varmış, onları karşılayın*” der. Bu kişi çalgıcılar eşliğinde oraya giderek insanları karşılar, hoş sohbet ettikten sonra yine çalgıcılar eşliğinde düğün evine yakın bir yerde düğünden önce hazırlanmış olan düğün alanına onları getirir. Onlar gelirken düğün başı olan kişinin belirlediği gençler gelen kişilerin oturacağı masaları, yemekleri ve içecekleri hazırlarlar. Bu gelen kişiler oturmadan önce çalgıcılar eşliğinde biraz oynarlar sonra masaya otururlar, yemek yerler ve içki içerler. Buna *posta olmak* denilir (K.Ş.-26).

Önceden urba düzülme vadı; ama şu anda pek yok. Urbada; gızıy sülalesine çamaşır kesiliyadin, basma, giyecek alınıyodun. Onun parasını da gayınta ödeya. Düğüne insanla çağrılıken önceden un helvası gavruluyodun, düğünü un halvasiynan söyleyaladin. Sonradan tavuk âdeti çıktı. Şinci ise sadece tebriknen söyleniya. Çok önemli yerlere gene birazı tavuknan, birazı datlıynan söyleniya. Şimdi tamamen aileniy kendine galmış. Önceden dayılara ayakkabıya varıncaya gadar alınıyodun, şinci öyle değil. Düğün Cuma günü aşam başlayodun. Cuma günü aşam köylü düğünü oluya, cumartesi gecesi gına aşamı oluya, Pazar günü de düğün oluya. Bizim zamanımızda pazartesi de duvak oluyodun. Düğünde önceden kadın ve erkekle bi arada bulunmayodun. Şinciki zamanda tabi kadın ve erkek bi arada bulunuya. Yakılacak gınayı oğlan evi alu. Gınayı gayınvalide yakıya. Önceden gınayı gızıy gız arkadaşları yakadin. Mesela gayınvalideniy başından iki evlilik geçese gınayı gayınvalide yakamazdın. Emme önceden gınayı geliniy arkadaşları yaktuğundan bi elini önden avucuy içini açalladin, bi elini gelin arkadaş, bi elini gız arkadaş yakadin. Gına yakan gelinin başından da iki evlilik geçese ona da gına yaktumazladın. Bunu da gızıy başından da iki evlilik geçmesin diye yapalladin. Çeyiz asma döneminde de orada bulunan kişilerin başından iki evlilik geçen insanla gızıy çeyizine dokunamazdın. Gelin gız ona benzemesin delledin. Gelini alma geldüklerinde gelin evden ineyken geliniy etrafını kilimnen kapatıyaladin, gelini kimseye göstermeyaladin (K.Ş.-15).

Önceden urba kesme gidedük. Urba düzme hem oğlan tarafı hem de gız tarafı gide. Urbada eskiden başmala, kakmala metere işi kesülüdün. Bi elbise üç metereden çıkıyodun. Şinci bakduğumuzda herşey hazır. Alınan bu eşyala erkek tarafına gidedin. O alınan kıyafetle erkek tarafında sanduğa basılıya. Sonra bu kıyafetle boya günü gızıy evine gidiya. Daha sonra çeyiz olarak sergilendükten sonra gıznan beraber gene oğlan tarafına geliya. Gız tarafı bi aşam gız gınası yapa. Oğlan tarafı da düğün yapa. Önceden düğünle bi hafta sürelledin. Mesela düğün pazartesi başladın. Oğlan tarafı bi başladın dört köçek, dört zurnaynan ortalık inle inle galkadin. Üç gece oğlan evinde köylü gınası oludun ve hep yille, içelledinle. Bi hayvan kesedinle düğün için, o yetmezdin. Eskiden düğünü söylelleken mısır unundan helva yapalladin, halvaniy yanına bisküt gonuludun. Onlanan hep gonu gomşuya, hısım akrabaya söylelledin. Tavuk âdeti de vadin. Düğüne söylenüken gonu gomşulada sa fasulye güyvelledün, yumurta verüledün, bulgur güyverüledin. O yiyecekler gız eviniy oludun. Tabi oğlan evi düğünü söyleyken onlara da âdetlerine göre verüledin. Düğünde gız ve oğlan evinde de et olmazsa olmaz yemeklerden biriydin. Dolma, datlı gibi yiyecekler diğer mutlaka bulunan yemekledü. Gız tarafına önceden yemek gitmezdin. Emme şinci gız tarafı benim gücüm yok deya oğlan tarafından gız tarafına yemek geliya. Önceden resmi nikâh düğünden bi ay önce gıyılıyodun. Dini

nikâh ise; gerdek gecesi gıyılıyodun. Şinci dini nikâh bile bi ay öncesinden gıyılıya. Bi de şinci düğün gecesi salonda resmi nikâh gıyılıya. Bizim zamanımızda düğünde kadın ve erkekle bi arada bulunuyaladın (K.Ş.-16).

Bizim zamanımızda urba düzme de gidülüdün. Urbada, gıza giyim eşyası, yata, çarşafı, çamaşırı alunudun. Urbada kesilen eşyaların masrafını oğlan tarafı garşıla. Oğlan tarafınıy akrabalarına da elbise alunu. Bunu boçça düzme dentülü. Urba kesildüğü gün resmi nikâhı da gıyduruladın genelde. Urba düzümü bittüğünde hep beraber yemek yille bi yerde. Düğünü söyleyken datlıynan, halvaynan söylenüdün. Bizim zamanımızda un helvası yapalladın. Oğlan tarafı kendi tarafına, kız tarafı kendi tarafına düğünü söyle. Düğün arifesinde gıznan oğlanıy eksükleri tamamlanu. Düğün hazırlıkları olsun, gelen hediyeye, dakılan dakıla olsun gomşula hem destekçi olula. Nişanda giyim eşyası götürülü. Gelen eşyala herkes görsün diye nişanda eviy bi köşesine asulu (K.Ş.-20).

2.1.5. Beşinci Gün Çarşamba: Tavukçu Olma

Çarşamba günü öğleden önce kız tarafı köylüleri tavukçu olmaya davet eder ve kız evinde toplanırlar. Bazen çalgıcılar kız evine kadar istenir bazen de erkek evine yakın bir yere kadar kendileri çalgısız giderler, erkek evine yani düğün evine yakın bir yere varınca çalgıcıları isterler. Damat çalgıcılarla beraber tavukçuları karşılamaya gider. Tavukçu kadınlar çalgıcıları ve damadı oynatırlar (K.Ş.-26).

Tavukçu olmada helva düğününe gelemeyen kadınlar yanlarında canlı tavuk ve geline aldıkları hediyeleri getirirler. Tavukçu kadınlar davullara vurdura vurdura damat evine gelirler. Damadın akrabaları tavukçu kadınları karşılar ve eve misafir ederler. Tavukçu kadınlara yemekte börek üzeri tavuk ikram edilir. Sofraya oturmayan kimse kalmaz, mutlaka oturtulur. Akşama kadar burada kalınır. Akşam olunca kız tarafı kendi evine döner. Erkek evinde düğün devam eder. Erkek tarafında bir taraftan düğün hazırlıkları bütün hızıyla devam eder; aşçıbaşı eşliğinde sürekli yemekler yapılır, dolmalar sarılır, börekler yapılır, tavuklar pişirilip kızartılır, yufkalar açılır, tatlılar yapılıp lokmalar dökülür. Çünkü perşembe günü gündüz kız evinin erkekleri kız evli olarak gelecektir. Tavukçudan evine dönen kız evliler ev işlerini yaptıktan sonra kendi aralarında kız evinde kına yakmak için toplanırlar. Genç kızlar kına yaktıktan sonra düğüne bakmak isteyenler gece erkek tarafına tekrar giderler (K.Ş.-26).

Gına aşamı gıza gına yakulduğu gibi azucuk bi şey damadıy eline de yakalladın. Bi de tırnağına da yakıyala diye biliyodum; emme onu genelde askere gidelleken yakalladın. Gız çeyizi sergilenüdün. Biz buna çeyiz asma derdük. Millet gızıy neyi va neyi yok görsün diye, nasıl eşyası va diye orta yere serelledin. Benim bildüme

göre çeyiz asılma gününe duvak delledin. Gızıy çeyizini ana, buva düziya. Erkek tarafı da urba düziya... (K.Ş.-16).

Gız tarafı oğlan tarafından et, tavuk, rakı istelledin bizim zamanımızda. Düğünü yiceni, içceni oğlan tarafı garşıla. Dini nikâhta düğün yapılduktan sonra gerde girilce aşam iki şahit huzurunda gıyulu. Bi de gıznan oğlanıy sağdıçları vadu. Bu sağdıçla akrabadan, arkadaşlardan ya da gomşuladan biri olabülü. Emme utanılacak şekilde çok yakın akrabası olmaz. Eskiden düğün perşembeden başla cumaya gircek delledin. Bazı yellede de cumartesi başladın pazardan pazartesiye gircek delledin. Cumartesi aşamı gızıy gınası oludun. Pazar aşamı düğün oludun. Pazar aşamına zelzele delledin. Düğünde bizim zamanımızda gadınnan erkekle bi arada bulunmazdın. Gadınla evde, erkekle yerde oturuladın. Yakılacak gınayı oğlan evi alu, gız tarafına götürülü. Gınayı gızıy akrabalarından biri, yengesi veya arkadaşları yakabülü. Damada bizim geleneklere göre gına yakılmaz. Gına yakuluken gelin hemen avucunuy içini açmaz. Gaynana avucuna para ya da altun gorsa gelin anca elini öyle aç (K.Ş.-19).

2.1.6. Altıncı Gün Perşembe: Kız Evli Olma, Kız Alma, Çeyiz Götürme ve Düğün

Kızın kardeşi, amcaoğulları ve yakın akraba çocuklarının davullar eşliğinde damat evinin önüne kadar gitmesi ve orada eğlenip içki içmesine *kız evli olma* denir. Damat evinden yiyecekler ve içecekler kız evliler erkek evine gitmeden önce kız evinin önüne kadar getirilir. Burada yemekler yenildikten sonra davullar eşliğinde damat evinin önüne gidilir. Kız evliler damat evinin önünde bir iki saat eğlenirler. Kız evlilerin eğlenme işinin bitmesine yakın damat ve sağdıca hoca eşliğinde elbiseler giydirilir. Omuzlarına mendil konulur ve sonra damat evi kız alma işine hazırlanır. Erkek tarafı kızı almaya davul, zurna ve köçeklerle gider. Kızın kadın akrabaları kız evinde toplanır. Köyün geri kalanları damat evinde toplanırlar. Damat ve sağdıç kadınlardan başlayarak el öper. Damat ve sağdıcin arkasında bir kişi şapka ile para toplar. En son kız evlilerin masasına gelir ve kız evlilerin elini öper. Kız evliler çalgılar eşliğinde damat evinden uğurlanır. Çalgılar damat evine geri geldikten sonra giderler. Kızın evden çıkmasına davul zurna olmadan katiyen izin verilmez. Erkek evinde bulunan kadınlar ve erkekler toplanarak kız evine giderler. Erkek evinden gelenleri kız evinin önünde kız tarafı karşılar. Köçekler tam bir eğlence ortamı yaratırlar. Herkes sabırsızlıkla gelin almayı beklerken oynarlar. Bu arada kız bir odada yakın arkadaşlarıyla bekler. Kızın çeyizi erkek tarafı tarafından alınmak istenir fakat çeyiz almak öyle kolay değildir. Eğer varsa gelinin erkek kardeşi ilk olarak çeyiz odasının kapısını açtırmaz. Bahşiş ister. Bahşişini aldıktan sonra kapıyı açar. Kızın yakın arkadaşlarından birisi de çeyiz sandığının üzerine oturur ve bahşiş almadan çeyizleri vermez. Kızın eşyaları erkek tarafının erkekleri tarafından evden çıkarılır. Damadın akrabaları ve

kaynanası gelinin olduğu odaya girer. Kaynana gelinin başını huyu suyu burada kalsın diye sıkar. Damadın akrabaları gelin evinden tabak çanak ve dışarıdan taş çalarlar. Evin önünden alınan taş damadın evinin önüne koyulur. Tabak çanak çalınmasının sebebi gelin gittiği yerde yabancılık çekmesin diyedir (K.Ş.-26).

Kız evden davul zurna eşliğinde çıkar. Evden çıkarken kaynana gelinin eteklerini silkeler. Gelini evinden kardeşi ve kaynata çıkarır. Gelin damat evine götürülür. Gelin arabadan hediye almayınca inmez. Geline hediyesi verilir, gelin arabadan iner, damat evine girer. Davulcu kayınpederden bahşiş ister. Gelininiz tatlı, kıymetli, hayırlı olsun der ve bahşişini alır. Çalgıcıların işi burada biter. Akşam hava kararınca gelinin annesi hariç akrabaları damat evine gelirler. Gelinin çeyizini asarlar, odasını hazırlarlar. Damat tarafının kadınları ise gelinle oynarlar. Damat tarafının erkekleri damat ve hocayla bir evde toplanırlar, yemek yerler. Gelin imam nikâhı kıyılırken damat tarafından birini vekil olması için tayin eder. Hoca dini nikâhı kıyarken gelinin adına bu vekil konuşur. Böylece imam nikâhı kıyılmış olur (K.Ş.-26). Gelinin evden alınması ve yeni evine getirilmesi ile ilgili kaynak şahıslarımız şu bilgileri de nakletmişlerdir:

Erkek tarafı gızıy çeyizini almaya geliya. Geliniy üç-dört sanduk eşyası oluya. O çeyiz eviy her tarafına asıludun. Erkek tarafı çeyizi alma geldüğünde kız tarafınıy akrabalarından biri sanduğuy üstüne oturdun. Bu gızıy kız gardeşi olabülü, gardeşiniy garısı da olabülüdün benim bildüğüm gadarıynan. Bunu oğlan tarafına muzriplük olsun diye, gızıy ve eşyasınıy bu evden kolay çıkamayacağını göstermek için ve ayrıca biraz da para koparmak için yapalladın. Gelin alma gidüldüğünde gelinnen arabada gaynanası, gayıntası oturdun. Damat gelin alma gelmezdin. İlk benim düğünümde damat gelin alma geldi. O zamanki âdetle yüzünden damat gelin alma gelmezdin. Benim düğünümde millet camlara koştı damat da gelmiş diye. Gene de beni damatnan aynı arabaya bindümedile. Damat ayrı arabada geldiydin. Gelinin arabaya bindürülükün gelini kimseye göstermezledün. Hemen etrafına kilim çekelledin. Gelin arabaya bindürülükün arabaniy üzerine şeker, bozuk para saçalladın. Zatten tüm bunlardan önce gelin alma geldüğümüzde eviy kapısı hemen açılmazdın, para istenüdü. Geliniy evine girüldüğünde geliniy başını kapatıp kafasını hafif şekilde ipe bağlalladın. Buna baş dutma deniyodun. Damadıy ailesinden herkes geliniy başına para goyalladın. O para geliniy oluyodun. Ben bunu nedenini merak edip sorduğumda kendimce mantıklı bir açıklama getiremediğim için; nedenini ben de bilmeyon dedi. Sadece öyle bi âdet va işde. Gelin damat tarafına teslim edilükün gardeşi veya gardeşi yoksa amca çocukları, dayısı teslim ede. Gelini alup damat tarafınıy önüne gelündüğünde kız arabadan hemen inmezdin. İnek ya da herhangi bi şey iste. Onla da filan alacalı, gırcalı inek seni delledin deyince gızı

arabadan indirüledin. Gelin damat eviniy kapısından geçeyken kapıda karşılıklı iki kişi ip dutadın. Gelin ipiy altından geçedin. Geliniy eline süpürge velledin ve gelin yelleri süpürüdün. Bunu da çalışkan olsun diye yapturuladın. Sonra geliniy eline yağ verülüp kapıları üzerine yağ sürdürüledin. O evde temelleşsin, evde yağnan bal gibi olsun diye yapturuladın bunu (K.Ş.-16).

Bizim zamanımızda Perşembe günü kız evliye gidiliyodun... Eskiden çok âdetle vadın. Gız çeyizi önceden hak alma günü getiriliyodun. Şinci on beş gün önceden bile gidiya. Gız çeyizine biz duvak deyöz. Perşembe günü hem çeyiz hem de gelin alınıyodun. Gız çeyizini taşıduğu arabaya seyran arabası deyaladın. O gün çeyiz alunuken gızıy akrabasından biri sanduğuy üzerine oturuya. Oturan kişi kim çeyizi alma gelen kişiden bahşiş iste. Sanduğuy üzerine oturan kişi paraya ganasa kalka, ganmazsa ta para istedin. Çeyizin taşıduğu arabaya seyran arabası delledin. Çeyiz oğlan tarafına gelündüğünde bi odaya asalladın. Geliniy yatany üzerine dantelle, boççala hazırlanudun. Gelin alma gidelmeden önce oğlan tarafında gelen misafirleri doyurusuy, araba olcaksa gelin arabası onu süsletüsiy. Gelin alma herkes gidebülüdün. Bizim zamanımızda gelin arabası öküz arabaları oludun. Ben öküz arabasıynan geldiydim. Gız evine gelindüğünde hanımla eve çıkalla. Gaynan gızıy kafasını örte ve eliyen gızıy kafasını sıkı, üstüne para golla. Evden birisi gızıy parasını topla. Gız evden çıkmadan arabany üstüne pirinç, şeker veya bulgur ata. Gız evden çıkayken gızıy duası okunu. Gızıy abisi olsun, abisiniy uşa olsun gızıy koluna girip oğlan tarafına teslim ede. Gız arabaya binince gızıy abisi arabany önünü kese, bahşiş alu. Gelin damat tarafına geldüğünde hemen eve güymezele. Kapınıy bi köşesine yağ sürdürüiyala. Yağnan bal gibi geçinsin diye yapalla. O gün orda eğlence olu. Gız tarafına yemek ikram edilü (K.Ş.-14).

Bu güne *Hak Alma Günü* adı da verilmektedir. Bu gün gelin olacak kız gelinliğini giymiş, düğün alayını beklemektedir. Öğle zamanı, oğlan tarafı kız evine hareket ederken, damat sağdııcı ve yakın arkadaşları ile birlikte diğeri bir arkadaşının evindedir. Gelin almaya damat gitmez. Damat ve arkadaşları, gelinin oğlan evine gidişine kadar *Damat Odası* denilen burada eğlenilecek, damat tıraşı da burada yapılacaktır. Hazırlıklar tamamlanınca gelin, dayı ve amcasının kolunda gelin arabasına bindirilir. Düğün alayıyla birlikte eğlence de oğlan evine taşınacaktır (URL-1). Yıllardır devam eden bu gelenek bu gün de varlığını ve canlılığını sürdürmektedir.

2.1.7. Yedinci Gün Cuma: Duvak

Bartın'da düğünün ertesi gününe *Duvak Günü* denir. Esasen duvak günü düğün sonrası uygulamalar içinde değerlendirilmesi gereken bir uygulama olup eski düğün gelenekleri haftalık

düğün kapsamı içinde incelendiği için haftalık düğünün son gününü teşkil eden duvak gününe burada da değinmek yerinde olacaktır.

Duvak günü köydeki kadınlar düğün evine gelerek gelinin çeyizlerine bakarlar. Gelen kadınlara yemek ikram edilir. Duvak günü kadınlar düğün evinde eğlence düzenler, karşılıklı oynarlar. Kaynana oynarken gelinin önüne düşme numarası yaparak ayaklarının önünde durur. Gelinden anne kalk deyip koluna girip kaldırması beklenir (K.Ş.-26).

2.2. Yılların Eskitemediği Gelenek: Tavuk Dağıtma

Bartın düğünlerinde yıllardır eskimeyen tek gelenek tavuk dağıtma âdetidir. Düğün sahibi yani erkek tarafı düğüne kendi köyünü ve kız tarafının köyünü tavuk dağıtarak davet eder. Bu oldukça masraflı bir uygulamadır. Eğer kız ve erkek aynı köyden olursa daha az tavuk dağıtılır. Ayrıca civar köylerde bulunan gelinin ve damadın yakın akrabalarına da bu şekilde tavuk dağıtılır. Diğer köy halkına ise lokum ile davetiye yapılır. Köylerde bu gelenek çok masrafa yol açtığı için kaldırılmaya çalışılmakta fakat bir taraftan da ben tavuk dağıtmazsam bütün köylünün diline düşerim diye düğün sahipleri endişe duymaktadırlar. Bazı köyler bu geleneği devam ettirmekte kararlıdır (K.Ş.-26).

Önceden düğün söylenirken herkese tavuk gidedin. Şinci datlıyan söyleniya...” (K.Ş.-20). “Düğünü söyleyken bizim zamanımızda güççük güççük börek yapılıyodun üstüne de sıkma halva gonuluyodun. Çok yakın akrabaya düğün tavuknan söyleniyodun. Düğün söylenükende gonu gomsuda fasulye, kompostuluk şeyle, yumurta göyüp veriyaladın. Hem oğlan tarafında hem de kız tarafında yemekle ayrı pişürülü. O zamanla düğüne yakın resmi nikâh gıyılıyodun. Dini nikâhta oğlan evinden bi kişi, kız evinden bi kişi olup, oğlan evinde hocanı yanında nikâh gıyuludun. Bizim zamanımızda düğün cumadan başlayıp pazartesi bitedin. Cuma köylü düğünü oludun. Köylüye yemek venüdü. Cumartesi aşamı boya yakma oludun. Pazar günü hak alma oluyodun. Pazartesi de duvak oludun (K.Ş.-9).

Bartın’da görülen tavuk dağıtarak düğüne davet etme geleneğinin gerek Karadeniz bölgesinde gerek diğer Anadolu bölgelerinde farklı tezahürlerinin olduğu görülmektedir. Nermin Erdentuğ araştırmalarında, Karadeniz bölgesinde yaygın olan düğüne davet aracının ilk zamanlarda “ekmek” olduğunu, daha sonraları ise bunun yerini külah içinde veya paketli olarak şekerin aldığıni işaret etmektedir (Erdentuğ, 1969, s. 243). Anadolu’da ise düğün sahiplerini temsilen evin yengesi veyahut köyün sevilip sayılan bir bireyi ya sözlü olarak ve davetiye aracılığıyla düğüne davet eder; ya da gömlek, basmalık kumaş, mendil, çorap, havlu, yemeni gibi tekstil malzemeleri ile davette bulunur (Boyraz, 2009, s. 92).

2.3. İç Güveysi Alma

Genellikle erkek evladı olmayan aileler kızlarına iç güveysi damat alırlar. Kız tarafı tüm yakın akrabaları ile birlikte erkek evine damat istemeye giderler. Tıpkı kız istemedeki gibi tüm olaylar gerçekleşir. Alınacak altını ve düğün masraflarını bu durumda yarı yarıya paylaşırlar. Aileler genellikle erkek evlatlarını damat vermek istemezler. Oğlumuz gittiği yerde rahat edemez, gözler üstünde olur, üstüne çok yük bindirirler diye bu konuya pek yanaşmazlar (K.Ş.-26).

2.4. Analık Hakkı

Bartın'da *analık hakkı* çok yaygın bir uygulamadır. Evlenecek olan kızın annesine verilir. Kızını büyüten, emziren annesine analık hakkı ile anneye bir miktar da olsa hakkını teslim etmek esasına dayanır. Genellikle düğünden önce verilmesi uygundur. Analık hakkının ismi şehirden şehre değişmekle birlikte buna *süt hakkı* da denilmektedir.

Bizim zamanımızda bi de başlık vadin mesela. Ben on beş sene evvel iki yüz elli milyon başlık parası vedim. Şinci ise başlık yerine süt hakkı denip isteniya. Beş milyar veren oluya, yedi milyar veren oluya. Başlık bizim zamanımızda ya ağırluk olarak verilirdi ya da para olarak verilirdi (K.Ş.-17).

3. Düğün Sonrasında Uygulanan Gelenekler

Bartın'da düğün sonrası uygulanan gelenekler arasında koltuk, gelin görme, duvak, gerdek, üçgünleme, evlilik sonrası gelinin yeni evindeki tutumları gibi birtakım uygulamalar yer almaktadır.

Düğünün son gününde düğün alayının oğlan evine geldiği haberini getirene damat tarafından bahşiş verildikten sonra; damat ve arkadaşları, öğleden sonra yapılacak olan *Koltuk Töreni* için eve hareket ederler. Gelin, merdiven başında hayat arkadaşını karşılar ve koluna girerek davetlilerin huzuruna gelirler. Bir süre oturduktan sonra düğüncü kadın tarafından odalarına çıkarıldıklarında; damat gelinin yüzünü açar ve *görümlük* takar. Düğüncü kadının lokum ikramına karşılık da damat bahşiş verir. Birkaç dakika sonra düğüncü kadın öncülüğünde genç çift odalarından alınarak davetlilerin yanına gelirler. Burada, damadın sağdıcının düğüncü kadına bahşiş vermesiyle koltuk töreni sona erer (URL-1). Bu konuda kaynak şahıslarımızın verdiği bilgiler de şu şekildedir:

Gelin eve geldikten sonra bi müddet odada galup, sonra gelini gösterme çıkaruladın. Gerdek gecesinden sonra gelin sabah galkıp büyükleriy ellerini öpe. Yakınları, amcaları falan gelüle onları ellerini öpe. Bizde goltuk yapıldun. O zaman goltuk duvak günü yapıldun. Yani o gün gerdek sonrası yapıldun. Gızıy gardeşi vasa

gardeşi merdivene gada çıkadın. Gızıy erkek gardeşlerine geliniy sağduçu omuzlarına atlet golladın. Gelin sonra erkek gardeşleriniy ellerini öpe. Erkek gardeşle de sonra silah atalla. Gelin merdivenden aşa damatnan indürölüp, goltuk yapalla. Daha sonra millet dağulup gidedin (K.Ş.-16).

Bizde goltuk önceden yogdun. Şinci yapma başladıla. Önceden duvak oluyodun; emme şinci bunuy yerine goltuk yaptıla. Goltuk, gelin alınma gelündüğü gün onuy arkasından gidip damat eviniy önünde eğlence yapıyosuy. Gelini alduktan sonra önce odasına girmek zorundaydın. Önceden damat ilk önce geliniy duvanı açadın. O gün gelin görme gelinmezdin. Damat gerde sokuluken odaya girmeden önce anasınıy çatından geçedin. Ana iki eliyne kapıyı dutadın. Nedeni bilmeyon âdet işte. Gelin gerde girmeden önce abdestinü alu, namazını gıla. Gonuşmaz, yüz görümlü iste. Sonra o aşam bi sini datlı ve tavuk verülü. O datlıyı gelin sininiy ortasından damada bozdurmayacak. Damat datlıyı sininiy ortasından yime başlasa gelin eline vurup kenarından başlatacak. O datlı yenmese bile dışarı, herhangi bi yere atılmaz. Çünkü o datlıyı düşman alabülü, köpek yiyebülü. Yenmese kimseye gösterilmeden bi yere dökülü. Köpek yirse yarın bi gün köpek gibi sürünüsüy delle. Tavuk da yinüldü. Yenilmezse kimseye gösterülmeden atulu. Tavuk o aşam didiklenmeden yinü. Didiklenerek yinüse hayat boyu sürünüsüy delle. Eyer datlıny da ortasından yinüse damat o gıza garı gızı dermiş. Emme şinci datlı âdeti galmadı. Yaş pasta âdeti va şimdi. O tavuğu da köpek yirse köpek gibi havlamışiy. Köpek gibi birbiriye giremişiy. Gerdek gecesi ertesi günü gelin büyükleriy, hısım akrabaniy ellerini öpe. Emme şinci böyle yog... (K.Ş.-4).

Eve girdükten sonra gelini kendi odasına alıyala. Orda yarım saat falan bekletildükten sonra düğün alanına alıyala. Damadı da geliniy yanına alıyala. Gelin görme yakınlarıy odaya geliyala. Beni görme odaya mesela görümcem, yengelerim falan geldile. Damat gerde gireken annesi odanıy kapısına gada götürü. Gerdek odasına girdükten sonra damat duva aç, yüz görümlüğü daka. Damat da gelin de iki rekât namaz gıla. Güççük bi tepsiy gelin baklavası diye datlı gelü. Ondan yirsiy. Meyve tarzı yiyecek, içecek gelü ve onla yinü. Damat ceketini çıkarınca gelin duvanı damadın ceketiniy üstüne atma çalışı. Gelin bunu kendi sözü geçsin diye yapamış. Gerdek gecesi ertesi günü geline hiç bi iş yaptırılmaz. Sabah evdeki herkesiy elini öpesiy. Ev süpürttürülmez. Gahvaltı, yemek bile hazırlattumazla. Aşama gada çık odaya otu delle. İş yapdumalarınıy sebebi de hayatı boyunca işleri bitmez diye ilk gün iş yaptumazla. O gün biz de gezme gitmişdük. Düğünden üç gün sonra anneme üçgünneme gittük. O aşam orda galduk. Annemnen buvam bize güççük altun vedile (K.Ş.-21).

Bizim zamanımızda goltuk yogdun. Gelin eve çıkınca odası düzülü diye odasına güymeyip, başka odaya güyelledin. O gün gelin görme herkes gelebülüdün. Gerdek gecesiniy ertesi günü duvak oludun. Damat gerdekten sonra tüfek atadın. Damadıy tüfek atması olumlu anlımına gelüdün. O gün kız tarafından duvakçı gelüdün. Gızıy duvanı yapıp asalladın. Duvak günü de gelin gelinlik giyedin, eğlenüledin... (K.Ş.-6).

Ben goltuğu hiç bilmeyon. Gerdeğe girmeden önce imam nikâhı gıyılıya. Damatnan gelin namaz gılıyala. Tavuknan, datlı va dedile; emme ben yemedim bilmeyon. Gerdek gecesiniy ertesi günü iş yaptumazladın. Gaynanıy, gayınpederiyiy, evdeki büyükleriy sabah ellerini öpüyosuy. Gerdek gecesini ertesi günü öyle durumları gaynanaya gösterme gibi bi şey yok şincik. Bizleden önce tabi öyle şeyle oluyomuş... (K.Ş.-22).

Eve girdüğümde ilk olarak beni gelin odasına aldıla. O aşam çeyizle asılıdun. Geri galan çeyizle ertesi günü olan duvakda asalladın. Gerdek gecesini baklavaynan, tavuk gelüdün. Damat baklavayı yime ortadan başlasa eline vurasıy, kenardan başlatusuy. Tavuk da didiklenmeden yiniyodun. Tabi onla yinmiyosa kimseye gösterilmeden çöpe atılıyodun. Bizde o attuklarıy köpekle yillese köpek gibi hırlasıy delledin. Köpekleriy bile ulaşamaca yellere atmay lazımdın. Gerde girmeden önce namaz gılıyosuy. Yanında damat gelinceye gada kız oturudun. Damat geldükten sonra kız çıkadın. O zamanla gerdek gecesini aşamı odanıy kapısında bi yakınımız bekledin. Gelin görme gelüledin; emme genelde duvak günü gelüledin. Duvak günü galkınca sağdıç önden el öpüp, arkasından gelin gidip öpedin. Duvak günü geline bi iş yapıdumazladın. O gelin sofrası oludun ve herkese söylleledin. Herkes sofralara para golladın. Benim zamanımda goltuk duvak günü aşamı yapıldun. Beni köyüy gadınları aşa, yere indürcek oluyala; emme abam indümeya. En son galdıya beni damatnan gol gola merdivenleden aşa indürüp, kız tarafını salamlattıla. Sonra bizi damatnan gene gol gola merdivenleden yokarı çıkarttıldıla. Bize böyle goltuk yapıldıla... (K.Ş.-9).

Gelin alınıp eve geldükten sonra gelini odasına güyyala. Eğlence, goltuk yapılyala. Goltukda, beyiynen gol gola giriyosuy merdivenleden aşa iniyosuy, sonra merdivenleden tekrar yukarı çıkıyosuy. Ba öyle yapturup, kız tarafını uğurlattıldıladın. Gonu gomşu görme gelüdün. Damat gerde girmeden hısım akrabala falan olu yanında. O aşam dini nikâh gıyılıya. Damadıy arkadaşları damadıy sırtına vura vura odaya sokuyala. Odaya girince damat önde gelin arkada namaz gıla. Gerdey ertesi günü duvak olu. Sabah erken galkasıy. Gelin gaynananıy, gayıntanıy, büyükleriy ellerini öpe. O gün gonu gomşuy duva söylenü. O gün gelin ikinci kez gelinlik giye. Gerdek gecesini odanıy kapısınıy azına süpürge gonu.

Herşeyiy olumluğunu gittiğini anlamak için o süpürgeyi gelin yere kapa. O zamanla gerdek gecesi kız evliden yakın akraba kapınıy azında bekle süpürgeyi devürsün diye... (K.Ş.-10).

Düğünden üç gün sonra yeni evlilerin kızın annesini ziyaret etmelerine *üçgünleme*, bir hafta sonraki perşembe günü başlayan karşılıklı ziyaretlere ise *ömürleme* adı verilir (URL-1). Kaynak şahıslarımız *ömürleme* ifadesinden bahsetmemiş olup, *üçgünleme* geleneğinin ise yaygın bir uygulama olduğunu ve bugün de devam ettiğini bildirmişlerdir.

Gız evlendükten üç gün sonra anasına gide. Emme damat gaynaniy tarafına gitmez. Gızıy annesi gızına ömürleme yapıveru. Orta yere sofru gonu ve sofranıy üzerindeki bi tabak gaşuknan kapatula. Sonra bu yinmeye, açılmaya bu tabak delle. Yani gız anasından, buvasından bi şey iste. Gızım bu kömüşü, danayı sa vedim bu seniş olsun delle. Bu hayvan olarak da verilebülü, bahçede alma, armut ağacı olarak da verülebülü. Bu işle gırgırnan, şamataynan olula. Hayvan âdeti vasa zatten gızıy anası bi süre sonra onu gızına gönderü (K.Ş.-3).

Gelinnen damat üç gün sonra geliniy anasınıy evine gidelle. Biz buna üçgünneme derüz. O aşam damatnan gelin orda galu. Anne o aşam gızına bi hayvan verü. Âdetlere, geleneklere, göreneklere baktuğumuzda eski âdetle ta iyiydin. Emme o zaman insan insanı görmeyadun. Şinci herkes herkesi saçuk şekilde görüya. Eski evliliklede zorluk vadın. Ben eşimi üç ay tanıdım. Eskiden düğünle daha çok masrafı, yükümlülüğü oluyodun; emme şinci o gada deyil. O açıdan değişmesi iyi oldu aslında. Şinci kimse gaynana, gayınta bilmeya. Her şey serbes oldu (K.Ş.-4).

Gelinnen damat gız evine düğünden sonra ilk olarak üçgünneme gidelle. Damat gaynası, gayıntası falan otulla, elleri öpülü, hazırlanan yemekle yinü. Gızıy anası filan aşam tekrar geliy der. Gızıy anası geliy dedüğü aşam damatnan gelin gene otuma gidelle. Buna gezzeme delle. O aşam damat sofrada bi taba gaşuknan kapa. Açılmaya diye gayna. Gızıy tarafı bi bacak veriyom de. Kabul etmezlese, iki bacak veriyom de. Yani hayvan istelle. Tamamanı yani dört bacaklıyı verinceye gada tabak kapalı galu öyle. En son gızıy anası, buvası tamam deyince taba açalla. Üçgünnemede gızıy evinde o aşam galınmaz. Geleneklere, âdetlere baktuğumuzda değişme tabiki va. Duvak galktı. Duvak da masraflıydın, gelin alınca gün yapılan eğlence de masraflı. Böyle bakınca ikisi birbirini govalaya. Yalavuz şindiki masrafla ta fazla oluya. Orkestra çağrusuy, devir değişti, her şey ta pahalı oluya. Ben bazı gelenekleriy değişmesinden memnunum. Başkası tabi bundan memnun olmayabülü (K.Ş.-17).

Gaçarak evlendüğüm için bazı âdetlerimiz yapılmadı. Mesela goltuk yapılmadı. Goltuk; hak alma günü dedüğümüz günü gelin alunduktan sonra yapılan eğlencedü.

Ba sadece bi gün düğün yapıldu. Gaçduktan sonra eşimiy annesi, babası benim annemiy, babamiy yanına gittiler. Tabi bi de araya aracı girdi. Öylelik ondan sonra barışdıla. Gaçduğum halde gene annemnen babam ağırluk istedile. Gerdek gecesi âdeti de yapılmadı. Ben evlencem gün koföre gittim. Koförden çıkınca kendi annemiy evine gittim. Hiç gaçmamış, kendi evimden çıkıyomuş gibi beni kendi evimden alma geldile. O zaman gaçan gızıy gınası yakılmaz. Düğün sonrası biz gene de üçgünneme gittük. Sofrada tabay üstüne gaşuk kapatduk; emme bişey verilmedi. Gaçtım emme urbam düzöldü. Gelin alunduktan sonra da herhangi bi âdet yapılmadı. Emme şinci gız gaçsa da düğününen beraber gınası, gerdek gecesi gibi âdetleri yapılyı. Düğünümüy oldu zaman resmî, dinî nikâhım gıyıldı. Düğünümde dakı âdeti falan olmadı (K.Ş.-23).

Gelin damat evine geldüğünde ilk olarak damatnan kendi odasına gire. O gün düğüne gelenle gelin görme gelüle; emme odaya daa yakın akraba girelle. Damat gerde girmeden önce köylüleden ileri gelen insanla gelip damatnan birlikte bi odada Kur'an okulla. Hoca duasını yaptuktan sonra damat annesiynen odasınıy kapısınıy azına gelü. Odaya gireyken annesiniy golunuy, bacaniy altından geçe. Emme bi de damadıy arkadaşları dışardan eve girce gada sırtını yumrukla. Gerde girmeden önce geliniy sağduynan, damadıy sağducu onları bilgilendürü. Damat geliniy yüzünü açınca yüz görümlü daka. İki rekât şükür namazı gılını. Damat namazı geliniy duvanıy üstünde gıla. O gece datlı ve tavuk gelü. Damat datlıyı ortadan yirse gelin eline vura kenarından yidüttürü. Gelin gelinlüğünü çıkarıp damadıy ceketiniy üstüne atasa geliniy sözü geçemiş. Damat ceketini gelinlüğüy üstüne atasa damadıy sözü geçemiş. Gerdek gecesiniy ertesi günü damatnan gelin gaynanasınıy, gayıntasınıy eline öpe. O gün geline hiç bi iş yapdumazla. O gün gelini gezme götülle. Gelin o gün evde iş yapasa ömür boyunca hiç işi bitmezmiş... (K.Ş.-24).

Gelinnen damat gız tarafına ilk olarak üç gün sonra üçgünneme gidelle. Orda yemek falan yinü. Galmak isteyen galu, istemeyen galmaz. Gızıy annesi belli zaman sonra tekrar çağru. Buna 'gezleme' denülü. Sofra gonu. Gonan sofrada damat bi tabay üstüne gaşuk kapa. Artu hayvan, avaç ney olusa iste. Gızıy anası, buvası ne verüse damat gaşunu çeke. Ba göre şinciki gelenekle ta iyi. Ben kendi düğünümüy ney oldunu anlayamadım. Beni on altı yaşında istedile. O zamanki düğünle ta ağır oluyadun (K.Ş.-19).

Gelin alunduktan sonra ilk olarak odasına alula. Evlilikle ilgili bazı şeyleri gonuşup, bilgilendümek için sağduçla vadu. O gün gelin görme gelüle. Damatda geliniy yanında bulunu. Gerde girmeden önce damadıy sırtına yumrukla vurulu. Gelinnen damat gerde girmeden önce iki rekât namaz gılalla. Gelin kendi sözünüy geçmesini istese duvanı damadıy ceketiniy üstüne ata. Damat kendi sözünüy geçmesini istese

ceketini geliniy duvanıy üstüne ata. Gerdek gecesiniy ertesi günü hiç bi iş yapdumazla. Ba o gün hiç bi iş yapdumadıydınla. Gelinnen damat ilk olarak üç gün sonra üçgünleme gidelle. Orda yemek falan hazıllallasa o falan yinü. Sonra görmek isteyen gonu gomşula gelü. Ba annemnen, babam herhangi bişey vemedile (K.Ş.-25).

Güvey gecesinin ertesi günü duvak oludun. Erkek güveye girdükten sonra olumlu mana anlamına gelen silah ata. Bizim zamanımızda duvak günü gızın gız olduğunu gösteren şey gızıy çeyiziynen bi köşeye asıludun. Gelin sabah galktuğunda gaynanasınıy, gayıntasınıy, büyükleriniy ellerini öpe. Ahıra gidip alafları kürür. Hayvanları besle. O gün sofru gonu. O gün duvak oldu için gonu gomşu gelin sofrasına çağrulu. Gomşula gelip sofraya para atalla. Gelinnen damat gız evine ilk olarak üç gün sonra üçgünleme gide. Orda yemek falan yenü, gomşulanan sohbet edülü. Gızıy annesi belli zaman sonra damadıynan gızını bita çağru. Ona da gezleme denü. Gezlemede sofru gonu. Damat sofrada bi tabay üstüne gaşuk kapa, bişey iste. Gızıy ailesi de onlara hayvan vertü. Gezleme aşamı gızıy evinde mutlaka galunu (K.Ş.-14).

Bartın'da hâlen uygunlanmada olan *üçgünleme* âdeti Rize ve köylerinde *enişte daveti* ve *yediye gitme geleneği* adıyla yaşatılmaktadır. Rize Derepazarı ilçesinde düğünden bir hafta sonra ilk kez babaevine giden gelin kız burada altı gün kalır, yedinci gün "enişte daveti"nin yapılmasıyla kocasının evine geri döner. *Damadı asma* da denilen bu davette damada arkadaşları tarafından bazı eziyetler yapılır; gerek damattan, gerekse kızın annesinden birtakım isteklerde bulunulur (Topaloğlu, 2006, s. 168). Buna benzer diğer bir âdeti Trabzon ve çevresinde görürüz. Yeni evlilerin kızın baba evini ziyaretine *yedi* denir. Düğünden bir hafta sonraya denk gelen bu ziyarette *enişteyi tavana asma geleneği* adıyla bilinen âdet yerine getirilir ve güveyi davete katılan gelinin genç akrabaları tarafından ayaklarından bağlanıp tavan kirişine baş aşağı asılır. Burada amaç eğlenmek olsa da gerek kızın annesinden gerekse damattan çeşitli hediyeler, ikramlar isterler (Görkem, 2006, s. 2).

Sonuç

Bartın yöresinde yaptığımız derleme çalışması sonucu yöredeki düğün geleneklerinin dünü ve bugünü hakkında bilgiler ve de diğer Karadeniz illerindeki gelenekler ile benzerlikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Yörede düğün öncesi gelenekler arasında kızın sevdiğine verilmemesi nedeniyle kaçması veya kaçırılması, evlenme çeşitleri (iç güveysi, baldız ve kayınbirader evliliği, yakın akraba evliliği vb.), kız ve erkeğin evlenme sürecinde sergiledikleri tutumlar, evlenecek kızda ve damatta aranan vasıflar, kız görmeye gidilmesi, kız isteme âdetleri gibi bir takım uygulamalar sıralanmaktadır. Geçmiş uygulamalar ile günümüzde vuku bulan

uygulamalar arasında birtakım farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Örneğin kaynak şahıslarımız eski dönemlerde genç kızların aileleri onları kime verdilerse onlarla evlenmek zorunda kaldıklarını, evlenecek kız ve erkeğin tamamen görücü usulü ile evlendirildiklerini bildirmişlerdir. Hatta kız ve erkeğin birbirlerini ilk defa kendi düğünlerinde gördükleri de belirtilmiştir. Günümüzde ise görücü usulü devam etmekle birlikte şartlar bu kadar katı değildir. Kızın da erkeğin de mutlaka rızası alınmakta, gönlü yoksa zorlanmamaktadır. Ayrıca bugün gençler kendileri tanışıp anlaşıp durumu ailelerine anlatabilmektedirler. Yine geçmiş dönemlerde evlilik çağı çok erken bir yaşta iken günümüzde kızların da erkeklerin de okula devam etmeleri hasebiyle bu çağ daha ileri bir döneme kaymıştır. Kız isteme, söz kesme, nişan gibi bir takım geleneksel uygulamalar ise çok fazla bir değişikliğe uğramamış olup bugün de varlığını korumaktadır. Aileler ekonomik durumlarının gücüne göre söz ve nişan törenlerini yapmaya devam etmektedirler.

Düğün sırasında karşımıza çıkan geleneksel uygulamalar arasında en ilgi çekeni muhakkak bugün de hafızalarda yaşamaya devam eden eski haftalık Bartın düğünleridir. Bugüne nazaran çok daha teferruatlı ve zahmetli olan bu haftalık düğünler adından da anlaşılacağı üzere tam 1 hafta sürmektedir. Ailelerin özellikle de erkek tarafının çok fazla masrafa girdiği bu haftalık düğünlerde dikkati çeken güzel bir nokta insanların birbirlerine kenetlenerek yardımlaşmasıdır. Gelen misafirler hem kız helva hem de erkek helva düğününde helvaların üzerine elinden geldiğince para bırakır. Bu paralar kız ve erkek evinin yapılan masrafların altından kolay kalkmasını bir nebze de olsa kolaylaştırılır. Ayrıca misafirlerin tavuk getirmeleri âdeti de düğün davetiyesi yerine tavuk dağıtma geleneğini sürdüren aileye büyük ölçüde yardımcı olmaktadır. Ayrıca günümüz düğünleri davetiye, lokum ile söylenirken daha eskilere dayanan düğünlerin helva kavru olarak söylendiği ve karşılığında komşuların yumurta, ceviz, bakla gibi ürünler verdiği kaynak şahıslarımızca bildirilmiştir. Bu da bize Bartın halkı arasında yardımlaşmanın önemli bir düstur olduğunu göstermektedir. Düğün dönemi sürecinde kız ve erkek tarafının neler yaptığı, düğünün ne zaman başladığı ve ne zaman bittiği, kız çeyizi, urba düzülmesi, kına gecesi, nikâh, kız evli olma, gelin alınması gibi geleneksel uygulamalar da düğün sırasında karşımıza çıkan uygulamalardandır. Günümüze nazaran geçmiş dönemlerde urba düzme ya da urba kesme âdeti olmazsa olmazlar arasındadır fakat günümüze baktığımızda bu âdeti devam ettirmek isteyenler olmakla birlikte bu âdetin gereksiz olduğunu, gereksiz masrafa yol açtığını söyleyenler de bir hayli fazladır. Kaynak şahıslarımızın bazıları eski Bartın düğünlerinin Pazartesi başlayıp bir hafta sürdüğünü bildirirken, bazıları düğünün Cuma akşamı başlayıp Pazartesi akşamı bittiğini yani üç gün sürdüğünü belirtmişlerdir. Yani ailelerin tercihlerine ve ekonomik durumlarına göre düğünün süresi uzayıp kısalabilmektedir. Yine geçmiş dönemlerde bugünden farklı olarak damadın gelin almaya gitmediği belirtilmektedir.

Bugün ise kızı evden çıkarmaya yani gelin almaya damat da mutlaka katılmaktadır. Düğün sırasında kız tarafının masraflarını eskiden olduğu gibi bugün de az ya da çok erkek tarafı karşılamaktadır. Yine bugün de gelin alınıp damat tarafına götürüldükten sonra gelinin eline süpürge verilmesi, kapılara yağ sürdürülmesi, eline çocuk verilir yatakta yuvarlatılması devam eden geleneksel uygulamalar arasındadır.

Düğün sonrasında yer alan geleneksel uygulamalar arasında koltuk, gelin görme, duvak, gerdek, üçgünleme, evlilik sonrası gelinin yeni evindeki tutumu gibi unsurlar yer almaktadır. Kaynak şahıslarımızdan bazıları önceden koltuk âdetinin olmadığını günümüzde yapılmaya başlandığını belirtmişlerdir. Gerdek gecesi akşamı kızın bekâretini gösteren kanıtın o gece kapıda bekleyen kayınvalideye verilmesi hatta ertesi gün yapılacak olan *duvak* töreninde sergilenmesi günümüz uygulamalarında artık yer almamaktadır. Bilakis gerdek gecesi sonrası düzenlenen duvak âdeti günümüzde artık tamamen terk edilmiş uygulamalardandır. Gelin ve damadın evlendikten üç gün sonra kızın evine üçgünlemeye gitmesi günümüzde de devam eden geleneksel uygulamalar arasındadır.

Bartın'da düğün geleneği ile ilgili derleme yoluyla tespit edilen bilgiler bize düğün âdetlerinde geçmişten günümüze birçok değişiklik yaşandığını göstermektedir. Tabi ki geçmişte yer alan bazı geleneksel uygulamalar günümüzde de devam etmektedir. Kaynak şahıslarımızın pek çoğu geçmiş düğün âdetlerinin daha masraflı olduğunu, günümüz düğün âdetlerinde artık masrafın o kadar çok olmadığını belirtmişlerdir. Eski haftalık düğünlere karşın bugün bir günde hatta bir gecede tamamlanan düğün uygulaması doğal olarak daha az masrafa yol açmaktadır. Hem kız hem de erkek evinde bir hafta boyunca süren düğüne karşın bugün ortak bir noktada (düğün salonu, nikâh dairesi vb. gibi) bütün yakınların katıldığı düğünler aileleri de gençleri de daha az zorlamaktadır. Pek çok kaynak şahsımız da bu değişimden memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Lakin eski haftalık düğünler gibi bir hafta sürmese de halen iki-üç gün süren düğünler de yapılmaktadır. Köçeklik geleneğinin çok güçlü olduğu bölgede düğünlere mutlaka köçek çağırılması da devam eden uygulamalar arasındadır. Yine davetiye olarak tavuk dağıtılması da yılların eskitemediği bir gelenek olarak karşımıza çıkmaktadır. Okuntu âdeti tavuk dağıtma şeklinde olmasa da Anadolu'nun pek çok yöresinde çeşitli hediyelerle devam etmektedir.

Geleneksel uygulamaların tespiti toplumların kültürel kodlarının çıkarılmasında son derece önemlidir. Bartın yöresinden derlenen bilgilerin ön plana alınmasıyla oluşturulan bu çalışmada, yörede düğün ile ilgili geleneksel uygulamaların eskisi kadar canlı olmasa da günümüzde de sürdürüldüğü tespit edilmiştir. Bu şekilde günümüzde kaybolmaya yüz tutan ve

her geçen gün biraz daha unutulmuş eski düğün gelenekleri ve bu geleneklerde yaşanan değişimler gösterilmeye çalışılmıştır.

Kaynaklar

Yazılı Kaynaklar

- Asma, Ç. (2007). *Bartın kültür ve turizm envanteri, mitolojiden gezginlere*. Ankara: Bartın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını.
- Ataman, S. Y. (1992). *Eski Türk düğünleri ve evlenme rit'leri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Boyras, Ş. (2009). Okuntu'dan davetiyeye bir dönüşümün anatomisi. *Milli Folklor Dergisi*, 84, 87-96.
- Çalışkan, Ş. S. E.; Oral, Ş. (2016). Safranbolu'da evlilik âdetleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9/43, 227-240.
- Çilsüleymanoğlu, S. (1996). *Bartın halk kültürü*. C.1. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Erdentuğ, N. (1968). Türkiye'nin Karadeniz bölgesinde evlenme gelenekleri ve törenleri-I. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi*, 4, 27-58.
- Erdentuğ, N. (1969). Türkiye'nin Karadeniz bölgesinde evlenme gelenekleri ve törenleri-I. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi*, 5, 231-266.
- Görkem, İ. (2006). Doğu Karadeniz bölgesi düğünlerinde görülen enişteyi tavana asma geleneği. *Uluslararası Trabzon ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu*, 16-18 Nisan 2006.
http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/ismail_gorkem_dogu_karadeniz_tavana_asma.pdf
- Kabak, T. (2017). Trabzon-Arsin ilçesi düğün âdetleri. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2/1, 55-70.
- Sözbir, F. U. (2010). *Bartın ilinin sürdürülebilir turizm potansiyelinin irdelenmesi*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi.
- Topaloğlu, İ. (2006). *Rize 'de eski köy düğünleri*. Trabzon: Eser Ofset Matbaacılık.
- URL-1: <http://www.bartinkulturturizm.gov.tr/TR-68987/gelenek-ve-gorenekler.html> (Erişim Tarihi: 06.01.2019).

Sözlü Kaynaklar

- K.Ş.-1:** Müzeyyen Çelikkol, 64 yaşında, Ali Okulu Mezunu, Ev Hanımı, Akmanlar Köyü/Dolaşıklar Mahallesi
- K.Ş.-2:** Fatma Sarı, 65 yaşında, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Gecen Köyü
- K.Ş.-3:** Sedat Akçaoğlu, 64 yaşında, İlkokul Mezunu, Çiftçi, Gecen Köyü
- K.Ş.-4:** Esmâ Soysal, 50 yaşında, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Kutlubey Yazıcılar Köyü/Şabanlar Mahallesi
- K.Ş.-5:** Osman Ünsal, 90 yaşında, Okula gitmemiş, Maden Emeklisi, Kutlubey Yazıcılar Köyü/Şabanlar Mahallesi
- K.Ş.-6:** Erman Kartal, 76 yaşında, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Karamazak Köyü/Berberoğlu Mahallesi

- K.Ş.-7:** Ali Arabacı, 49 yaşında, İlkokul Mezunu, Maden Emeklisi, Karamazak Köyü/Karşıköy Mahallesi
- K.Ş.-8:** Yaşare Kaya, 70 yaşında, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Karamazak Köyü/Karşıköy Mahallesi
- K.Ş.-9:** Fatma Kayrancı, 64 yaşında, Okula gitmemiş, Ev Hanımı, Çeştepe Köyü/Aliefendi Mahallesi
- K.Ş.-10:** Yaşariye Kayrancı, 42 yaşında, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Çeştepe Köyü/Aliefendi Mahallesi
- K.Ş.-11:** Hatice Özger, 55 yaşında, Okula gitmemiş, Ev Hanımı, Esenyurt Köyü/Lazlar Mahallesi
- K.Ş.-12:** Yaşare Öz, 59 yaşında, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Esenyurt Köyü/Lazlar Mahallesi
- K.Ş.-13:** Sabri Özdemir, 66 yaşında, İlkokul Mezunu, Maden Emeklisi, Esenyurt Köyü/İmamlar Mahallesi
- K.Ş.-14:** Mürüvvet Uçar, 67 yaşında, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Esenyurt Köyü/İmamlar Mahallesi
- K.Ş.-15:** Müzeyyen Kapkaç, 52 yaşında, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Akmanlar Köyü/Dolaşıklar Mahallesi
- K.Ş.-16:** Servet Cengiz, 56 yaşında, Okula gitmemiş, Ev Hanımı, Akmanlar Köyü/Dolaşıklar Mahallesi
- K.Ş.-17:** Zeki Çakır, 65, İlkokul Mezunu, Maden Emeklisi, Karamazak Köyü/Karşıköy Mahallesi
- K.Ş.-18:** Pembe Çelik, 48 yaşında, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Çeştepe Köyü/Aliefendi Mahallesi
- K.Ş.-19:** Ferdane Bulut, 58 yaşında, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Esenyurt Köyü/Lazlar Mahallesi
- K.Ş.-20:** Hatice Günden, 45 yaşında, İlkokul Mezunu, Temizlik İşçisi, Esenyurt Köyü/Bilallar Mahallesi
- K.Ş.-21:** Hülya Ünsal, 23 yaşında, Lise Mezunu, Kuran Kursu Hocası, Kutlubey Yazıcılar Köyü/Şabanlar Mahallesi
- K.Ş.-22:** Habibe Arabacı, 31 yaşında, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Karamazak Köyü/Karşıköy Mahallesi
- K.Ş.-23:** Sevim Kayrancı, 38 yaşında, Lise Mezunu, Ev Hanımı, Çeştepe Köyü/Aliefendi Mahallesi
- K.Ş.-24:** Yasemin Güngör, 22 yaşında, Lise mezunu, Ev Hanımı, Esenyurt Köyü/Lazlar Mahallesi
- K.Ş.-25:** Neslihan Bulut, 22 yaşında, Ortaokul Mezunu, Ev Hanımı, Esenyurt Köyü/Lazlar Mahallesi
- K.Ş.-26:** Sezai Dönmez, 47 yaşında, Lise Mezunu, Güvenlik Görevlisi, Karainler Köyü/Merkez
- K.Ş.-27:** Selma Gündüz, 34 yaşında, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Gencali Köyü/Kayadibi
- K.Ş.-28:** Şadiye Güneş, 46 yaşında, İlkokul Mezunu, Temizlik Görevlisi, Yıldız Köyü/Merkez
- K.Ş.-29:** Döndü Kurt, 64 yaşında, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Güzelcehisar Köyü/İnkumu
- K.Ş.-30:** Arzu Akar, 29 yaşında, Üniversite Mezunu, Yurt Yöneticisi, Merkez/Bartın
- K.Ş.-31:** Rabia Kaya, 26 yaşında, İlkokul Mezunu, Aşçı, Şahakadı Köyü/Kozcağız

Extended Abstract

In this study, the beliefs and practices in relation with the weddings, which occupy an important place in the transition periods of Bartın province located in the western part of the Black Sea Region, were compiled from the source persons and evaluated. Weddings, which occupy an important place in our culture, and the traditional practices in those weddings reached the present day with some changes. In our study, the traditional practices before, during and after the weddings were presented in line with the narrations of the source persons. Among the pre-wedding traditions, the girl eloping with her beloved one or abduction of the girl due to lack of permission to get married; marriage types (groom living with the bride's family, marriage of sister-in-law and brother-in-law, marriage of close relatives, etc.); the attitudes exhibited by the bride and groom during the marriage process, features to be sought in the bride and groom; visiting the girl to be wed; and the traditional practices such as asking for the girl's hand in marriage, affiancing and engagement etc. were explained by comparison to today. Our source persons stated that in very old times, the girls had to get married to whom their families agreed on and also that the girls and boys, who were to marry, had to have prearranged marriage. Besides, the fact that the girls and boys to get married used to see each other for the first time at their own wedding is among those customs.

Men's halva ceremony, women's halva ceremony, *boya-baslik*, *urba duzulmesi*, *posta olma*, *tavukcu olma*, *kız evli olma*, *ceyiz götürme*, *tavuk dağıtma*, the process of the wedding period of the bride and groom's sides, the start and the end time of the wedding, taking a handkerchief, henna night, marriage ceremony and picking up the bride etc. can be listed among the traditional practices carried out during the wedding. Compared to today, *urba duzulmesi* or also called *urba kesme* was among the essentials in the past.

However, when looking at today's traditions, although there are those, who want to continue this custom, there are more people considering this custom as unnecessary and costly, and wanting to quit practicing it. In addition, whilst today's weddings are announced to the public by giving out invitations, Turkish Delight etc. our source persons reported that in old days, the weddings were being announced to the public by roasting halva to distribute it to the public and the neighbours were bringing products such as eggs, walnuts and green pods in return. While some of our source persons stated that the weddings started on Friday evening and ended on Monday evening, some said that the weddings started on Monday and lasted for a week. These weddings lasting for a week are called Weekly Wedding. It is also stated that unlike today's traditions, the groom did not go to take the bride in the past. During the wedding, all costs were being covered by the groom's family. Today, both families contribute to the wedding to be held as much as they can. Giving a broom to the bride's hands after she is taken to the groom's house, rubbing oil on the doors, handing a child to the bride and get her roll the child on the bed are among the belief and practices that still continue today.

Among the traditional after-wedding practices are a variety of practices such as *koltuk*, visiting the bride, *duvak*, nuptial chamber, *ucgunleme*, and the attitude of the bride in her new home after marriage. Some of our source persons stated that the custom of *koltuk* had not existed before but it was a custom among those practiced then. After the bride is picked up, according to custom, she is first taken to the bridal chamber. The custom of handing the chastity bed sheet of the bride to the groom's mother, who was waiting outside of the bridal chamber on the nuptial night, is no longer included in today's practice. Although there are still some people wanting to maintain this practice, it is mostly vanished today and it is only practiced by some rural families.

The *duvak* custom after the nuptial night is also one of those customs not practiced today. The *ucgunleme* custom, where the bride and groom go to visit bride's mother on the third day of the marriage, is a custom still practiced today. In our compilation work, our source persons stated that they used to sing folk songs and read jingles from window to window and that they had told each other what they wanted to say in this way. It is also known that the bride wails since she is to leave her parents and her home. Today, such practices disappeared with the change of social structure and the development of technology.

The information obtained on the wedding traditions in the Bartın region shows us that many changes have occurred in the wedding traditions from past to present. Surely, some beliefs and practices in the past still continue today. Some of our source persons state that the weddings were more costly in the past, and that the current wedding traditions are no longer that costly. After the week-long weddings in the past, today's wedding parties, which are reduced to a day or even a night, naturally leads to fewer costs. Many of our source persons are satisfied with the changes occurred in beliefs and practices. This

study, which is conducted by taking the information compiled from the Bartın region to forefront, is necessary and important since it records the wedding folklore of the region that has a strong and solid potential. At the same time, it is determined that a number of beliefs and practices in relation with the weddings are still maintained now, even though they are not alive as they used to be. The study was conducted with the purpose of keeping the record of some traditional practices related to weddings, which are sinking into oblivion, and transferring them to the next generations.